

EDITORIAL

La força de les persones: retirar, quan cal, el consentiment als governants

Rafael Grasa

President de l'Institut Català Internacional per la Pau

Plaça Tahrir, El Caire

Foto: Maria Fanlo

El primer número de l'any de *Per la Pau* el dediquem, com a tema monogràfic, a un tema vinculat amb la noviolència i la desobediència civil. Aquest any l'elecció estava cantada: els missatges i veus de les places públiques i el seu lligam amb les pràctiques noviolentes.

L'any 2011 fou, com sintetitzà bé la portada resum de *Time*, l'any dels manifestants, de les persones que protestaren, l'any en què arreu (països àrabs, Rússia, Índia, Espanya, Europa, Estats Units...) s'ompliren les places per demanar, amb veus plurals i de múltiples formes, democràcia, llibertat, dignitat, fi de la corrupció, transparència, participació en la presa de decisions. Les demandes concretes sobre la democràcia, la llibertat, la dignitat variaren en funció del context, del país i dels actors, però, hom observà, des de l'estudi dels moviments socials (Sidney Tarrow, per exemple) i des de la crònica periodística, alguns trets comuns. En comentar les primeres manifestacions, molts parlaren de primavera (tot recordant Praga, 1968), altres, amb més encert, de la revolta dels pobles, al·ludint als moviments quasi espontanis sorgits arreu d'Europa l'any 1848 demanant canvis de règim. En el cas concret del món àrab, ha guanyat presència la proposta de Jean Pierre Filiu, parlar de "revolució àrab", atès que el que s'endegà a Tunísia l'any 2010 és un procés llarg de canvi social, que capgirarà les societats i els sistemes polítics del Magrib i del Mashrek, un procés que durarà anys. I, que,

naturalment, tindrà giragonses, retrocessos, derrotes, contradiccions i sorpreses.

En tot cas, algunes coses han quedat clares: els àrabs no són l'excepció, i exigeixen com tothom llibertat i democràcia; no són només persones de religió musulmana, cal mirar-los com el que han mostrat ser, persones que es rebel·len en defensa dels seus drets. I si ampliem la mirada a la resta de veus que se sentiren a totes les àgores del món, veiem el poder de la gent, la força de les persones. En tot cas, allò realment important és que arreu se sentiren veus poderoses, a les places públiques, demanant canvis, mostrant la força de la gent, el poder de les persones. Un poder que, com mostren els articles del nostre monogràfic, s'articula entorn a la retirada del consentiment als governants, en dir prou (el cèlebre *kifaya* dels egipcis cridat des de l'any 2004). Fa segles, Étienne de la Boétie, també ell poc més que un adolescent, havia mostrat el camí, en iniciar el *Discurs de la servitud voluntària* així: "Només vull entendre com pot ser que tants homes, tantes viles, tantes ciutats i tantes nacions suportin, algunes vegades, un tirà sol que no té altre poder que el que ells mateixos li donen..." A partir d'ell, sabem que les relacions de dominació i servitud no es basen únicament en la coerció i en l'abús de la força; depenen també del nostre consentiment. Altrament dit, almenys parcialment, la servitud dels pobles és voluntària. I si és voluntària, l'acció col·lectiva pot acabar amb la servitud i fer caure el tirà fent sentir la veu, mostrant les contradiccions, ridiculitzant el governant, erosionant la base de legitimitat del seu poder. Per això resultà tant útil el llibre de Gene Sharp, *De la dictadura a la democràcia* (vegeu per a Saber-ne més), que explica justament, basant-se en l'estudi clàssic dels anys setanta, les formes d'acció política noviolenta al llarg de la història.

Hem parlat de trets comuns. Em limitaré a senyalar-ne cinc. Primer, gran part de les revoltes foren pacífiques, és a dir, sense violència, no violentes, en el sentit literal del terme. Segon, s'optà per tàctiques i estratègies de desobediència civil, de retirada del consentiment, pacífiques i amb dos components que es reforçaven mútuament i tenien impacte multiplicador: eren escalables (efecte semblant al d'una bola de neu que comença a rodolar i es va fent gran; contra més gent segueix una proposta, una consigna, més s'engrandeix la protesta i més seguidors atrau); eren imaginatives i corrosives, emprant el poder deslegitimador de l'humor i del sarcasme¹. Tercer, mostraren el poder dels joves, els grans perdedors de les crisis econòmiques i de les tiranies, un poder que multiplicà la indignació derivada de la falta d'oportunitats malgrat la seva educació i formació. Quart, posà de manifest que les xarxes socials i les noves eines de comunicació, el que en anglès diuen amb expressió encertada "social media", funcionen, fan feina, en tenir un efecte de multiplicació i amplificació de les veus. I cinquè, que, contra el que alguns teòrics havien dit, moviments socials i revoltes sense lideratges clars, sense grans partits polítics al darrera, a vegades poden tenir èxits, almenys parcials.

Per tant, més enllà dels resultats concrets, a curt termini, de les revoltes a les places públiques, una cosa ha quedat clara: el poder de les persones, la capacitat de gestionar conflictes sense recórrer a la violència. No sempre és fàcil, no sempre té èxit, però les veus i missatges de les places ens mostren amb claredat, un cop més, que els nostres clàssics tenien raó. La força de la resistència no armada i de l'acció noviolenta depèn de combinar el poder del refús, de la retirada del consentiment, i del nou poder (apoderament) que dona el fet d'actuar plegats.

¹ Caldrà estudiar el paper de l'humor en la revolució àrab, visualitzat a la premsa, a les paret, a les xarxes socials, a les octavetes i fanzines.

SUMARI

EDITORIAL	1	ENTREVISTA	13
EN PROFUNDITAT	2	TRIBUNA	14
INTRODUCCIÓ	2	Líbia després de Gaddafi	14
ARTICLES CENTRALS	3	Una memòria inclusiva en el cas basc	15
El secret per fer caure Mubàrak	3	RECOMANEM	16
Sotjant l'espera	4	ACTUALITAT	19
Damunt la falla	6	Notícies de l'ICIP	19
Noviolència 2.0	8	Notícies del món	21
Veus i mirades	10		
PER SABER-NE MÉS	11		

EN PROFUNDITAT

INTRODUCCIÓ

El missatge de les places

Elena Grau Biosca

Institut Català Internacional per la Pau

Hi ha episodis de la història que demanen ser explicats. Moments d'una gran intensitat que ens sacsegen i ens plantegen preguntes. Ara fa un any, a les ribes sud i nord de la Mediterrània, i a poc a poc arreu del planeta, es gestaven i esclataven mobilitzacions heterogènies i espontànies que convertien les places de les ciutats en llocs habitats, espais de debat, de diàleg, de protesta davant un present injust, violent, incert, fràgil, i de deliberació sobre un futur possible i desitjable.

Entendre el missatge de les places ha estat el que ens ha mogut a l'hora de coordinar aquest número de la revista *Per la Pau*. El present lliurament de la revista ha estat fruit del procés de reflexió i la tasca conjunta d'Oriol Leira, Stefano Puddu i Elena Grau. Per començar a entendre aquest missatge, hem demanat a dues persones implicades en el moviment de les places –Ahmed Eid a Tahrir i Ignacio Castro Rey a Sol– que aportessin la seva reflexió sobre aquesta experiència viscuda en primera persona. Però calia també cercar de fer un diagnòstic més general i profund per tal de copsar de què són símptoma aquestes mobilitzacions i això és el que Stefano

Puddu esbossa en el seu text. Ens hem preguntat, en particular, per un dels trets més sorprenents i encoratjadors de la primavera àrab i els moviments del 15-M, l'adopció de la noviolència com a referència predominant en l'expressió del descontentament i la protesta. L'article d'Oriol Leira tracta de perfilar els trets específics i diferencials d'aquesta versió de la noviolència. I en el darrer text es recullen algunes veus de persones implicades en el pacifisme noviolent que des dels seus contextos en diversos països valoren tant els elements de novetat d'aquest moviment com les seves expectatives de futur.

Entendre el significat dels moviments que han ocupat les places ens pot ajudar a pensar camins en un moment d'ines- tabilitat crítica com l'actual. Entendre'l, doncs, per no ser solament observadors, sinó per decidir on posem el pes de la nostra acció. Perquè el que passi en el futur també dependrà del que nosaltres fem.

ARTICLES CENTRALS

El secret per fer caure Mubàrak

Ahmed Eid

Activista, membre de la Coalició de Joves Revolucionaris a Egipte

El caràcter pacífic de les nostres activitats va ser el secret per fer caure Mubàrak. En realitat, la paraula *pacifisme* no era una mera denominació que apliquéssim a les nostres activitats, sinó que creàvem i pensàvem sovint en les maneres i el mitjàs de posar de manifest l'abast del "pacifisme" d'allò que fèiem. Això era així, bàsicament, no perquè tinguéssim por de la llei, perquè de tota manera el règim dictatorial considerava la simple publicació d'un article en contra seu com un acte il·legal. En realitat, la causa era la nostra percepció que, dia rere dia, el pacifisme de les nostres activitats atrauria amplis sectors de ciutadans a les nostres files. Tot això no va començar el 25 de febrer, sinó molts anys abans. El punt culminant va ser el mes de desembre de 2004, quan en la vida política egípcia va aparèixer el primer moviment que exigia la retirada de Mubàrak. Va ser el "moviment egípcia pel canvi", conegut com *Kifaya* 'prou', que va reivindicar el lema "No a la pròrroga, no a l'hereditat", és a dir, no a la pròrroga del mandat del president anterior, Mubàrak, en concret perquè estàvem a les portes de les eleccions presidencials de finals del 2005, i no als plans que pretenien fer heretar el govern al seu fill. El movi-

ment va causar una gran agitació política en la societat, i es van organitzar una sèrie de manifestacions pacífiques i aturades de protesta en diferents indrets. Malgrat que l'efectivitat del moviment va minvar una mica, l'agitació política es va anar eixamplant, i van aparèixer altres moviments de protesta, alguns de caràcter legislatiu, interessats en els drets humans i laborals, entre els quals hi havia el moviment dels joves del 6 d'abril, que va néixer l'any 2008, quan els treballadors d'una fàbrica de la ciutat d'El Mahalla El-Kubra, a la regió d'El Gharbia, van anunciar una vaga de protesta per la seva situació material i les seves condicions de vida. Aleshores un noi i una noia van començar una crida a la solidaritat amb els treballadors de la fàbrica i van aconseguir que la vaga no es limités a la fàbrica, sinó que es convertís en una vaga general a tot el país. Van crear un grup a Facebook per difondre les seves idees, al qual es van adherir uns 70.000 membres. El dia 6 d'abril, la ciutat d'El Mahalla, en la qual es troba la fàbrica, va patir una salvatge repressió per part de les forces de policia a causa d'aquelles manifestacions que s'havien encès per la ciutat, i al Caire van ser detinguts un cert nombre d'activistes polítics, entre els quals hi havia Ahmed Mahir i Israa Abdelfattah, els quals, tan bon punt van sortir de l'arrest, van fundar el moviment de joves 6 d'abril.

L'any 2010, quan a la ciutat d'Alexandria va morir un jove anomenat Khaled Saeed a mans dels agents de la policia, només per ser sospitós, Wael Ghonim i Abderrahman Mansour van crear una pàgina de Facebook anomenada "Tots som Khaled Saeed". La pàgina va fer seva la qüestió d'aquell jove i va exigir la reobertura del procediment per aclarir les circumstàncies de la seva mort, reclamant que s'organitzessin nombroses manifestacions de solidaritat amb la família de Khaled Saeed. Un gran nombre de joves no polititzats es van unir a la pàgina, i a partir d'aquí Ghonim i Mansour van pensar en la necessitat d'organitzar aturades de protesta i manifestacions organitzades de manera que poguessin atreure aquest sector del jovent no polititzat. Aquestes activitats per atreure'ls havien de ser "pacífiques", i no havien d'implicar cap perill per als que hi participaven. Per exemple, la primera aturada de protesta que va anunciar la pàgina va consistir que els ciutadans portessin roba negra i s'aturessin en fileres ordenades a les voreres dels carrers i del passeig del Nil —la *corniche*—, amb la condició que hi hagués una certa distància entre les persones. Les forces de seguretat van quedar perplexes i no sabien com enfrontar-se als ciutadans que s'estaven drets al passeig al llarg de 6 km. Ghonim va reivindicar aquestes activitats sense revelar la seva identitat, i quan va veure que algunes organitzacions polítiques provocaven les forces de l'ordre amb proclames, va voler coordinar el moviment dels joves del 6 d'abril en tot allò que feia referència a la necessitat de preservar el caràcter pacífic de les activitats i mantenir el control tant com fos possible, per no donar motius d'intervenció a les forces de seguretat, i perquè els joves i els estudiants no agafessin por i no s'apartessin definitivament d'aquells moviments.

En les darreres eleccions al Parlament organitzades pel règim anterior, trucades, la pàgina "Tots som Khaled Saeed" va fer una crida als ciutadans perquè anessin a les urnes i escrivissin el nom de Khaled Saeed a la papereta. Recordo una circumstància que es va produir diverses vegades: més d'un cop es va tallar el corrent elèctric al país, i les autoritats van acusar els ciutadans, dient que el mal ús de l'energia a les cases era la causa d'aquests talls repetits. La pàgina va fer una crida als membres perquè fotografiessin i publicessin tots els casos de malbaratament d'energia per part del Govern, indicant el lloc i el moment dels talls de corrent.

L'any 2010, els membres d'un grup d'estudi de la Universitat del Caire van obtenir una sentència judicial que ordenava expulsar la guàrdia universitària, que depenia del Ministeri de l'Interior, de dins de la Universitat, i la creació d'unitats de seguretat civil dependents del rector de la Universitat. Quan el ministre de l'Interior es va negar a executar la sentència, vam decidir organitzar activitats per exigir-ne l'execució. Vam fer una crida per manifestar-nos dintre de la Universitat a la qual ningú no va respondre, així que em vaig reunir amb un grup d'estudiants i els vaig dir: hem d'inventar, hem de crear una forma de palesar el caràcter pacífic de la nostra manifestació, per tal d'atreure els estudiants i fer que s'uneixin a nosaltres. Vam pensar a imprimir milers de targetes vermelles com les que utilitzen els àrbitres de futbol, perquè els estudiants les utilitzessin, com si fossin àrbitres, davant dels oficials del Ministeri de l'Interior que hi havia a la Universitat. La idea va tenir un èxit sense precedents. Els estudiants només havien d'aixecar una targeta vermella cada vegada que es trobaven amb un agent, sense parlar-hi. L'endemà, els

titulars dels diaris deien: les universitats egípcies treuen targeta vermella a la guàrdia universitària. Vam decidir utilitzar aquestes targetes un altre cop el 25 de gener, i ens vam adreçar als ciutadans, tot dient: tothom qui vulgui fer fora Mubàrak, que li tregui targeta vermella.

Aquests són alguns exemples de les moltes activitats que es van fer i que, a causa del seu caràcter pacífic, van afavorir que hi participessin joves de diferents classes socials.

A Egipte, des de l'any 1951, el dia 25 de gener és el dia de la policia, ja que aquest dia els oficials d'una comissaria de policia de la ciutat d'Ismailia van respondre a un intent d'assalt de la comissaria per part de les forces d'ocupació britàniques. L'any 2009, la relació entre el Ministeri de l'Interior i els ciutadans va arribar al mateix punt, i un ampli sector de les elits polítiques i jurídiques va reivindicar la necessitat de revisar de nou les polítiques del Ministeri de l'Interior i la necessitat de respectar els drets humans. El president Mubàrak va sorprendre tothom i va declarar la festa de la policia com a dia de festa oficial per a tot el país, la qual cosa es va considerar com una recompensa de Mubàrak a la policia i com un major suport davant de les crítiques legítimes contra les seves pràctiques. Aleshores, el moviment dels joves del 6 d'abril va decidir transformar la celebració en un dia per fer un seguiment de les il·legalitats comeses per la policia al llarg de l'any, i van començar a distribuir fotografies de la policia implicada en accions il·legals i tortures als ciutadans. A mitjan desembre del 2011, ens preparàvem per al dia de la policia del 25 de gener de 2011, i vam decidir manifestar-nos en les zones populars allunyades del centre de la capital i organitzar-hi marxes fins a les seus del Ministeri de l'Interior, per tal d'exigir la dimissió del ministre. L'èxit de la revolució a Tunis va ser un factor d'esperança per als ciutadans d'Egipte.

Tots els grups polítics van estar d'acord a no fer cap reivindicació partidista i desitjaven que les marxes populars reclamessin qüestions socials que afectessin els ciutadans. Quan vam marxar pels carrers cridàvem als ciutadans a casa seva: "Baixeu de les vostres cases, marxem per portar els vostres drets." La nostra intenció era de no tallar els carrers i deixar lloc per al trànsit perquè ningú en sortís perjudicat i no es convertís en un adversari, o com a mínim perquè no s'oposés als nostres objectius i respectés el nostre dret a manifestar-nos pacíficament. Això era el que havíem acordat, i així ho vam fer. Alguns hi van estar en contra, però dins dels límits de les nostres forces i de la nostra capacitat, desitjàvem respectar-ho, i fins i tot quan ens trobàvem camions de transport de l'exèrcit, que depenien del Ministeri de l'Interior i que no s'enfrontaven a nosaltres, els aplaudíem.

Al cor de la plaça Tahrir, l'art va tenir un paper molt important per fer arribar el nostre missatge, perquè un grup d'homes van formar un racó per a les caricatures, anunciant que acceptaven tot tipus de treballs artístics. Moltes d'aquestes obres es reien de les consignes que llençaven els cossos de seguretat i feien riure la gent. Un grup de músics cantaven cants revolucionaris i d'altres es reien del règim. Així fins que vam aconseguir fer caure Mubàrak.

Sotjant l'espera

Ignacio Castro Rey

Filòsof, docent, assagista i crític d'art. Des del Círculo de Bellas Artes organitza seminaris sobre nous corrents de pensament polític i social de caràcter transgressor i innovador

Marxar cap al centre, cridar en veu alta que no ens representen. Ajuntar-se i ocupar un lloc, compartint cara a cara el fàstic i les possibles sortides. Recuperar, en suma, la comunitat viva i la presència real, lliures de la *dispersió connectada* pròpia d'aquesta cultura informativa i la seva mitologia tècnica. Travessar la complexitat de les tecnologies urbanes per aterrar a l'altre costat, en una plaça, i sentir el gest dels cossos.

Durant mesos, el 15M va semblar que deia adéu a moltes coses. Va convertir en residència habitable, en *acampada*, la precarietat nòmada a la qual ens obliga l'ordre regnant, l'atipament de ser dia a dia menystingut i enganyat. I també l'ànsia de no tenir feina, ni casa, ni cap mitjà d'independència. Trigarem temps a oblidar l'emoció de sentir el naixement d'*una altra ciutat* als nostres peus, en el quilòmetre zero del derrotisme habitual.

El passat mes de maig va significar també un trencament insòlit amb la "cultura de la Transició", amb la seva gestió inacabable i la prohibició de trencar el consens, amb l'alternança còmoda entre les coartades conservadores i les progressistes. Molts, aleshores, vam compartir aquell entusiasme. Després, en el llindar d'aquesta inflexió actual, ens va començar a cansar tant activisme, tanta reunió i comissió, que ben aviat ens van amenaçar d'aixecar una caricatura del poder. De cop ens vam adonar que tornàvem a necessitar la discontinuïtat, tornar al secret.

No hem d'oblidar que la "crisi" actual l'ha facilitada la sobresaturació del social, una massificació global intrínsecament depredadora (recordeu aquelles preses de la Big Apple des de dalt, a l'*Inside Job*?), la complexitat de la tecnologia, la interactivitat constant. Part de la crisi consisteix a parlar tot el dia de la crisi. No serà la crisi una astúcia de la raó històrica per perpetuar aquesta connexió perpètua que necessita un capitalisme que odia l'afora, la terra i la humanitat que ignoren els èxits grandiosos de la història?

En tot cas, és suficientment *polític* estar cansat d'un moviment? Per dir-ho en altres paraules, avui la pregunta clau seria: A on *es menja* en el 15M? Més difícil encara, a on *es viu*, sense més, sense enemics? Quin tipus de riquesa real, d'independència real, de diferència vital s'ha generat?

Potser seria temps, –com en certa manera han fet els precedents àrabs del nostre moviment–, d'invertir aquesta fabulosa energia juvenil i col·lectiva en la generació de noves formes de producció, de supervivència i convivència reals, d'individualitat. Cooperatives, tallers, botigues, menjadors, escoles? No cal dir-ho, i noves empreses. I noves formes de vida, de fuga... Quan hi haurà aquestes iniciatives reals, sense esperar que el poder agafi les conegudes mesures tardanes, superestructurades? No seria aquest el pas subsegüent del moviment, en paral·lel a les consignes polítiques de què es doti? O àdhuc, deixant de banda la nostra obsessió per la crítica i la política. Noves formes d'amor, de violència, de relació. Altres músiques, noves formes d'alliberar-se d'aquest malson que és la història. Per a quan?

Hi ha moltes coses, sens dubte, que encara es poden compartir en el solc de les acampades. Entre d'altres, aquella idea segons la qual ja no es busca canviar el món, sinó més aviat defensar-lo, en el que té d'immens, contra aquells que el volen convertir en un solar transparent. Si el conservadorisme genial del sistema és el rejuveniment perpetu, un continu canvi de decorat que impedeix experimentar l'angoixa i la vida local, avui cal donar estabilitat a algunes decisions. És urgent *conservar* terrenys lliures del temporal de precarietat al qual ens sotmet una "crisi" que liquida igual el treball i els afectes, l'estabilitat mental i la naturalesa dels aliments.

Per això, la idea que cal defensar un *únic* món no ens col·loca fàcilment en la nòmina dels "nostàlgics" davant la dinàmica dels nous temps. No, perquè només es tracta de conservar l'*obertura* del món com a tal, la infinitud de les seves formes de vida, amenaçada per la *pada* que s'articula des de l'ordre social vigent. La insistència que el món que cal conservar és l'únic món real i possible, contra el batec comú del qual el capitalisme representaria un furios mecanisme "antisistema", no deixa de ser un èxit important del 15 de maig. Gràcies precisament al seu temperament híbrid, aquella vocació no partidista del moviment és el que podria fer-lo perdurable, més enllà de les vicissituds electorals i partidàries.

La frase d'aquella militant és certament preciosa: els "abstractes" són ells, perquè nosaltres estem en el concret, lluitant per les nostres vides sense programa, convertint en resolució el nostre temor. Junts i compartint amb una generositat gairebé infinita la igualtat de qualsevol que s'acosti. Molt bé, comentó. Per això mateix, ben aviat el 15M es va fer una mica abstracte, massa ideològic? No ho era en cadascuna de les seves manifestacions indignades, però, després, quan passen a explicar un esbós de programa els diferents portaveus... Sonava tant al partidisme de sempre!

No és suficientment polític viure la pròpia vida, poder menjar i tenir una casa on rebre les amistats? Sembla que a vegades oblidem la importància quotidiana de l'*impolític* per resistir la infàmia inevitable de qualsevol poder. L'impolític entès no com allò apolític ni antipolític, sinó com una revisió crítica dels conceptes i supòsits amb què s'ha vingut pensant la política, com una manera realista de mirar allò polític des dels seus marges i partint del diagnòstic que les categories polítiques de la modernitat estan esgotades. La importància de l'humor, la violència dels somnis, l'amor i l'odi que mai passaran a la informació. Ara la pregunta és: el 15M es comença a morir en tot allò que pretén estabilitzar-se com a estructura política? *Democràcia real* ja és un crit que expressa un sentiment just com a consigna catalitzadora de forces noves, impertinents. Però és una idea impracticable com a programa, cal dir-ho. Per definició, el *real* queda fora de qualsevol moviment polític. La "llibertat natural" (Thoreau) queda fora de la "llibertat civil" –primacia de la llibertat originària de l'home davant qualsevol règim polític determinat–, malgrat que aquesta tingués aquella enèrgica neteja que tants vam voler veure en el 15M. Creure el contrari és la malaltia metafísica occidental, que ha canviat Déu per la Societat i la Història. I tal vegada el moviment de maig va entrar massa d'hora en aquella via, oblidant l'alegria de la seva insolència inicial.

Cultura consensual i cultura de mobilització poden ser part de la mateixa cultura normativa quan els dos costats es posen edificants i pretenen salvar-nos del desemparament de viure sense cobertura històrica. És el món mateix el que es resisteix a la mundialització. No tenim ni idea fins a quin punt *nosaltres*, fins i tot amb el 15M i l'Occupy Wall Street, som una petita secta enmig de la polseguera de pobles de la terra.

Anònim és una paraula que gairebé sempre pronunciem persones carregades de nom propi, que pretenem assolir un abast universal de quelcom més localitzable. A vegades sembla que l'afany de visibilitat del 15M, després dels primers mesos d'encisadora ambigüitat, va resultar bastant proper a l'eficàcia informativa. A més, cal insistir que l'"anonimat" freqüentment el defensen figures investides de nominació, que han fet la seva carrera a prop del pensament crític tradicional. Badiou, Rancière, Tiqqun? Alguns adorem aquests noms, però el fet que els líders inicials del moviment, aquelles cares encisadorament desconegudes dels primers mesos, hagin desaparegut i ara siguin portaveus respectables intel·lectuals que pertanyen a la tradició crítica dels darrers anys, torna a plantejar alguns dubtes sobre el futur del maig.

Quan l'aire de Sol ja pot ser caricaturitzat en els anuncis, mala cosa. Si el PSOE i els sindicats, tan sospitosos ambdós, aviat fan l'ullet i intenten estendre ponts (el mateix PP ha pres bona nota d'alguna reivindicació) és degut al fet que, malgrat tot, s'ha transformat gradualment en un moviment bastant reconeixible. I això no està malament, però treu al 15M la natura nova que voldríem assignar-li. Arribarà un dia que aquella heroica *indefinició* inicial, que tant ens inquietava a polítics i periodistes, acabarà definitivament.

El moviment, de fet, aviat va ser temptat per una possible identitat política que podia reclamar la seva part en el pastís de la

gestió. Com sortir d'aquest dilema? Si es rebutja la politització, la protesta es dissoldrà en quelcom alegrement provocador i alternatiu. Si l'accepta, el moviment acabarà sent previsible, una part més del cercle consensual. Arribat el moment, no és preferible la primera opció? A més, la precarietat va ser una arma neuràlgica del 15M. Aleshores, per què no estendre-la a la seva forma actual d'organització, fins a la sorpresa de la seva desaparició? Altres vindran a recollir la flama, a ocupar el buit. La naturalesa rebutja el buit, és cert, però és necessari apropar-s'hi, fregar-lo, aguantar el vertigen. Després de l'incendi, la terra segueix cremant per sota. Aquest canvi de clima mental que va assenyalar el mes de maig sembla ja irreversible. Mentre seguim exercint el nostre intermitent activisme en aquesta tragicomèdia diària, sotgem l'espera d'una altra flamarada col·lectiva.

Es pot acusar d'"individualista" una postura així, és cert. Però és que la comunitat mateixa és individual, necessàriament contingent, esporàdica. Abans de la distinció entre el privat i el públic existeix una vida, comuna i individual alhora, que és molt més política que tot el camp visible de la representació i la mobilització. L'històric mai no podrà absorbir aquella primera instància política de la vida primària, anònima. Una idea que el 15M ens ha llegat és que els pobles només caben en la història momentàniament, a ràfegues. La vida popular és massa sanguínia per ser encarrilada. En certa manera, és possible que les masses sàpiguen d'aquesta fugida perpètua, sota la terrassa de la Història, quelcom més que els partits sempre submergits en el seu activisme sectari. Els ciutadans que voten cada quatre anys dediquen només una petita part de la seva energia i el seu temps a l'activitat i la discussió política. Abans i després, es fonen en una vida comuna *pre o post* ideològica. Només la militància activa d'una mobilització emergent ho permet oblidar. En això consisteix el seu capital i també la seva hipoteca.

Igual que l'economia, també la resistència pot ser *submergida*, informal. Precisament en nom del maig és necessari recordar que la "lluita" pot agafar mil formes, no totes obertament col·lectives i programàtiques, ni tan sols en la forma d'aquell registre d'*anonimat* que generosament vam concedir al nou moviment. La gent lluita de mil maneres, algunes d'inconcebibles. La resistència pot consistir a callar, defensar-se amb el cinisme o amb una aparent indiferència, desaparèixer o buscar noves formes de vida. A vegades sembla que alguns activistes solitaris d'aquesta època, s'anomenin Moore o Guérin, saben més dels límits del polític que els líders grupusculars, submergits en un activisme salvador.

Damunt la falla

Stefano Puddu

Llicenciat en pedagogia a Cagliari, ha participat en els moviments ecologista i pacifista a Sardenya, actualment és un dels impulsors a Catalunya del moviment pel decreixement

L'arribada d'un terratrèmol acostuma a ser un fet poc comprensible per a qui ignora l'existència de les plaques tectòniques. Les sacsejades a la superfície no sempre donen pistes clares sobre les dinàmiques profundes que les originen. Així, les mobilitzacions ciutadanes que han aparegut l'any 2011 a diferents punts del planeta plantegen una dialèctica complexa entre els símptomes —les reivindicacions, el "discurs", la presa de les places— i el metabolisme general, l'estat de salut del sistema, amb les seves premisses i regles de funcionament. Cal ser molt atrevits per aventurar un diagnòstic sense ser metges, però la malaltia és un fenomen de la vida i, com a éssers vius que som, ens convé esforçar-nos a entendre-la.

En termes generals, tenim davant dels ulls les primeres mostres del potencial de desestabilització d'un model que ha estat capaç de generar unes promeses altament desitjables —democràcia, benestar econòmic, protecció social...—, però que s'està demostrant incapaç de mantenir. El "fi de la història" agafa avui un sentit imprevist, i ens indica la impotència d'un sistema que ja no pot sostenir els seus assoliments ni satisfer les expectatives creades, a causa de la poca consciència de les condicions que ho fan possible.

Com sabem, en els darrers cinquanta-seixanta anys, una minoria d'habitants d'aquest planeta ens hem vist implicats en el procés d'afirmació d'una forma de vida basada en la desmesura, en una il·lusió d'abundància portada fins a extrems impensables. La base primera d'aquest fenomen ens va venir d'una disponibilitat energètica extraordinària, vinculada a un ús sense fre dels combustibles fòssils, un capital finit i no renovable. Aquesta injecció d'energia abundant i barata va impulsar la coneguda dinàmica de creixement que, en poc més de dues generacions, ha transformat de manera fulgurant i irreversible l'estructura social, els valors, els hàbits i els coneixements en què es basa la nostra vida; hem estat catapultats en una postmodernitat líquida, globalitzada, terciaritzada, hipercomplexa, hiperconnectada, hiperconsumista; la mateixa onada d'abundància va alimentar una democràcia hipertròfica, amb privilegis i complicitats que arrelaven i s'estenien a tot arreu. La sensació de potència titànica associada a aquest creixement ha generat un sentiment de llibertat absoluta, una falta de límits que ha esdevingut el mantra de la nostra cultura; sense tenir present, però, la dependència que deriva d'aquesta aportació energètica, l'obligació i fins i tot l'esclavitud generada pel creixement constant i, menys encara, el malson ecològic que tot això desencadena, des del canvi climàtic en avall.

La globalització va néixer amb la revolució dels transports, gràcies al petroli barat, però el factor decisiu va ser la revolució digi-

tal, capaç de transformar en poques dècades tant les tecnologies productives com les de comunicació. El triomf de la codificació numèrica va determinar, en paral·lel, una dinàmica de sobreproducció, per una banda, i de desmaterialització, per l'altra. Hem estat inundats per una allau de mercaderies produïdes en sèrie a preus irrisoris, amb una aportació minvant de treball humà, mentre que factors immaterials i elements d'irrealitat esdevenen cada cop més determinants per a les nostres vides.

El canvi amb més repercussió d'aquest darrer mig segle, però, va ser la revolució de les finances, el sector que millor va saber aprofitar la potència de les TIC. Un cop abandonada la convertibilitat en or, la desmaterialització del diner i la potència de les tecnologies en xarxa van multiplicar el poder del capital fins a extrems al·lucinants. En un món de pantalles, la diferència entre realitat i simulacre és, en primer lloc, una qüestió de creença. Administrar el diner vol dir gestionar la confiança: ajudats pels mitjans de comunicació —unes eines de persuasió potentíssimes—, els poders financers han estat molt hàbils en fer-ho.

Petroli i pantalles canvien, doncs, la geografia del poder, que ja no correspon al mapa dels estats, i transcendeix, per tant, les institucions que els governen, és a dir, la política. En això estem, des de fa unes dècades: l'economia és qui domina el món i, dins l'economia, les finances. Aquest fet, però, suposa una subversió terrible i triple: 1) del pacte democràtic; 2) de la racionalitat econòmica; 3) de la compatibilitat ecològica. És a dir, dels pilars que fonamenten el nostre món.

Anem per parts. 1) Ens trobem davant d'una marginalització *de facto* de la política. Les cessions de sobirania cap a l'esfera economicofinancera són constants, i ja no es poden amagar més. Les decisions polítiques responen cada cop més a la necessitat de remunerar els capitals amb qui estan endeutats: les lleis d'equilibri pressupostari tenen com a clàusula d'obligat compliment la restitució del deute, amb els interessos corresponents, i el bé públic s'administra amb el que sobra. La vinculació dels líders polítics amb les oligarquies financeres és tan estreta, que estem acostumats a veure'ls passar d'un sector a l'altre amb la major desimboltura. Les grans fortunes financeres segueixen exemptes d'impostos, mentre el sistema fiscal estreny la seva xarxa recaptatòria damunt del simple ciutadà. El poder públic disposa de recursos insuficients per donar els serveis que els contribuents i els electors reclamen, i el pacte que fonamenta la representativitat ja és paper mullat. En aquestes circumstàncies, la democràcia s'ha convertit en una forma d'entreteniment televisat, encara avui hegemònic. Per sort, d'uns anys ençà ha aparegut la finestra d'Internet.

2) El problema que amenaça majorment la societat global és la metastasi del capital financer, que és el fruit enverinat de la desregulació neoliberal que s'ha dut a terme amb plena complicitat política de governs i parlaments de tot el món, sense diferències significatives entre dretes i esquerres. Com a conseqüència d'això, les anotacions comptables han augmentat el seu volum i la seva velocitat de circulació de forma aberrant, superant fins a deu vegades (o més) el valor total de la riquesa real del planeta. La hiperactivitat especulativa ha configurat una irrealitat monetària de proporcions desorbitades, una bombolla de deute gegantina que ara es troba en fase d'implosió sense possibilitat d'aturada. No hi ha recursos en el món per tapar aquest forat negre. Les "finances creatives" han alimentat una confusió terrible entre l'estalvi i el deute, han afirmat la primacia de la taxa d'interès del diner sobre la creació de valor a través del treball, fins a degradar el principi de racionalitat econòmica al seu nivell més baix, que és el de la cobdícia: guanyar el màxim de diner amb el mínim d'esforç en el temps més curt.

3) La conseqüència més greu d'aquest estat de coses és l'alienació a la vida en què s'ha instal·lat la nostra civilització. Hem perdut qualsevol noció real i concreta del nostre grau de dependència dels grans cicles tròfics del planeta. La sobrecàrrega i sobreexplotació ecològica, des del punt de vista de la supervivència de l'espècie, és molt més greu i determinant que el deute financer, però la seva consideració en la presa de decisions és gairebé irrellevant. En natura, tot excés és tòxic, i una civilització fonamentada en l'excés no té altre destí que la sobredosi, el col·lapse per intoxicació.

En resum, l'actual estat del món és el resultat d'un abús de confiança de proporcions històriques. Milers de milions de ciutadans han arribat a creure en les promeses de felicitat, confort, riquesa, salut, bellesa, cultura i democràcia que el sistema oferia a tothom. Com al conte del Pinotxo, ens van enlluernar amb la imatge fantàstica d'un diner que es multiplica sol, i ens han fet esclaus d'aquesta quimera. El resultat és una suma d'insolvència econòmica, deslegitimació política i insostenibilitat ecològica, que són, en definitiva, manifestacions diverses d'un mateix descrèdit que podem dir-ne *sistèmic*; l'any 2011, aquesta "fallida tècnica" va esdevenir patent per a grans masses de ciutadans de països diferents, que van voler expressar la seva indignació i voluntat de canvi. Tothom comença a veure-ho: no tan sols el gegant té peus de fang, sinó que pretén seguir aixecant el seu edifici amb materials que va traient de la base. Això promet una caiguda estrepitosa, però els de les plantes altes ja tenen l'helicòpter preparat per a l'evacuació. Aquesta és la diferència entre l'1% que ha propiciat una catàstrofe de civilització, i el 99% restant que hi està atrapada, i en pagarà les conseqüències.

La gent prou feines té per intentar tirar endavant la seva vida personal i familiar, en un moment tan cru com aquest. Les xifres d'endeutament, d'atur, de patiment econòmic cada final de mes, són les d'una postguerra. Les armes de destrucció massiva, aquest cop, són financeres, especulatives. Ni ens hem adonat que ens atacaven, que dinamitaven la vida democràtica, que bombardejaven les nostres vides, i les dels que avui són joves, o nens, o encara han de néixer. El capitalisme es troba en ple epicentre d'una falla sísmica que tot just acaba de donar les primeres sacsejades. Si la indignació no aconsegueix generar idees de canvi real i substancial, vàlides per a una gran majoria, el futur se'ns presenta ben mogut.

Noviolència 2.0

Oriol Leira

Llicenciat en filosofia. Ha combinat la docència amb l'activisme social en els moviments antimilitarista i ecologista. Col·laborador en publicacions de caire alternatiu. Cofundador de la revista *Illacrua*

Qui sap amb quins ulls Mohandas Gandhi hauria observat, aquest any 2012, les mobilitzacions de l'anomenada "primavera àrab" (especialment a Tunísia i a Egipte) i, més a prop nostre, les del 15-M. Sens dubte, però, amb un interès molt viu, ja que un dels ingredients més destacats que ha estat present com a valor, de forma declarada, i posat a la pràctica en aquestes experiències, d'altra banda prou diferenciades, ha estat la noviolència.

Pocs s'ho esperaven que moviments espontanis i molt heterogenis de persones sense organitzacions sòlides al darrere, ni estratègies declarades, adoptessin la noviolència com a consigna comuna per vehicular la seva protesta al carrer. És clar que no podem posar en el mateix sac el conglomerat humà que hi havia a les places Tahrir i a la del Sol, per citar dos exemples, perquè les realitats i les condicions socials a la riba nord i a la riba sud de la Mediterrània encara continuen sent força diferents; tanmateix, no hi ha dubte que la presència massiva de joves que s'estrenaven en l'activisme social al carrer ha estat la nota comuna més destacada, tal com va testimoniar el professor de la Facultat de Dret i Ciències Polítiques de Tunis, Hamadi Redissi, en considerar el jovent com el *deus ex machina* de la revolució tunisiana. Però el que més ha sorprès és que aquest jovent, sense experiència ni preparació prèvia en el tema, assumís la noviolència amb un grau tan elevat d'implicació personal i de risc físic. És com si la noviolència hagués entrat en l'imaginari compartit d'una generació nova d'activistes, fins a formar part del que podríem anomenar el seu "sentit comú". Tot això sense menystenir el paper actiu d'exponents d'altres generacions més avesades a l'activisme social, que van fer seva aquesta estratègia per primer cop.

Sense pretendre desentranyar el context social, econòmic i polític que ha provocat les revoltes, ens interessa aquí analitzar aquest fenomen. Volem preguntar-nos d'on prové, si la seva eclosió és impensable sense un pòsit, un terreny adobat per generacions anteriors, o si hi ha nous corrents culturals i/o espirituals, més o menys explícits, que l'han afavorit; finalment, si hi ha elements contextuals relacionats amb les noves tecnologies, amb noves formes de relació o nous hàbits de consum que l'han potenciat, o fins i tot si hi ha hagut apostes concretes de caràcter polític, amb un treball a mitjà termini, de foment de la noviolència —del seu coneixement i la seva pràctica— a càrrec de grups socials organitzats o bé de *lobbies* polítics, a partir de treballs teòrics com els de Gene Sharp, un dels principals teòrics estatunidencs, que ha gaudit, els darrers anys, d'una difusió creixent, especialment a la riba sud de la Mediterrània, com més d'un observador va poder notar. L'objectiu últim d'aquestes preguntes ha estat intentar comprendre si hi ha hagut trets específics i diferencials en aquesta versió de la noviolència (o no violència), que encara no té un adjectiu clar que la defineixi i a la qual nosaltres ens hem pres la llibertat, o potser la lleugeresa, de batejar-la amb el sobrenom de "noviolència 2.0".

Els teòrics de la disciplina han fet una distinció no exempta de controvèrsies entre la noviolència ètica i la noviolència pragmàtica. La primera té una concepció positiva del conflicte (cal que la part opressora s'adoni dels seus errors) i emfasitza la unitat dels mitjans i els fins en la lluita i la rellevància dels valors morals, mentre que la segona té una concepció més tradicional del conflicte, és a dir, l'entén com una relació antagònica entre parts amb interessos incompatibles, i així la noviolència només és una estratègia, un mitjà per tal d'apropar-se al màxim als propis objectius. Quan diem que l'estratègia noviolenta que hem vist a les places té trets específics, és perquè no la podem encasellar en cap de les dues formes esmentades, malgrat que pugui tenir trets propers a la versió pragmàtica. De fet, s'ha tractat de "revoltes sense violència", en què la renúncia a fer servir la violència ha tingut un paper molt més important que no pas el seu ús. Si haguéssim de recórrer a una categoria que s'ajusti més bé a aquest fenomen, potser ens serviria la que Robert Burrowes va anomenar concepció "minimalista" de la noviolència, és a dir, aquell mètode de lluita en què expressions diferents comparteixen un mínim denominador: el refusar de recórrer a la violència. Així, una acció es considera noviolenta independentment de si està inspirada en principis ètics o morals, o bé motivada per consideracions eminentment pragmàtiques.

Per tal de perfilar una mica més aquestes variants de la noviolència, cal fixar-se en alguns elements destacats que han acompanyat les mobilitzacions. Per començar, el fenomen de les places ha tingut el significat de "trencar el silenci". S'han ocupat uns espais centrals, emblemàtics, per tal d'alçar la veu en contra d'una situació insostenible en què la major part de la població, i especialment el jovent, es veia empesa a la precarització progressiva de les seves condicions de vida, on la corrupció i l'abús de poder han estat el signe d'unes democràcies en decadència —el filòsof nord-americà Sheldon S. Wolin les ha etiquetat amb la duríssima expressió de "totalitarismes invertits"—. Però això no es podia fer de qualsevol manera, perquè calia no donar arguments per al descrèdit ni per a la repressió. Les experiències recents encara se sentien massa presents (dura repressió de les vagues a Egipte i del moviment antiglobalització a Europa) i s'havien d'evitar riscos. El mateix Sharp identifica tres mètodes generals d'acció noviolenta: la persuasió i la protesta noviolenta, la no-cooperació i l'acció directa, generalment en forma de desobediència civil. Les mobilitzacions en qüestió s'han de situar bàsicament en el primer grup i en menor mesura en el segon. La protesta noviolenta es basa en accions simbòliques com ara peticions, proclames, manifestacions, vetlles... per

expressar desacord, rebuig o suport a assumptes específics, mentre que la no-cooperació és una primera forma de desafiament deliberat al règim o a les institucions amb les quals s'està en conflicte, i adopta mesures com la suspensió d'activitats públiques, la no-cooperació econòmica, política, etc. No podem parlar d'acció directa perquè no s'ha arribat a formes de desobediència civil organitzada, per tal de bloquejar o sabotear patrons de comportament, polítiques, normes, relacions o institucions que es consideren inacceptables, ni s'han establert nous patrons. Si bé en el rerefons de totes les mobilitzacions hi ha hagut el descontentament davant d'una manca de democràcia real, a les places del sud l'objectiu ha estat molt clar, el de fer caure el govern, mentre que a les places del nord l'objectiu ha quedat més difús, menys definit.

Un altre aspecte important, que reforça aquesta distinció, és el fet que aquest silenci l'ha començat a trencar, inesperadament, un poble que semblava que no comptava, o ho feia poc. L'escriptor i filòsof francotunisià Abdelwahab Meddeb ha parlat de la revolta tunisiana com de l'esdeveniment inaugural de l'acceleració i el descentrament de la Història, en què la perifèria s'ha erigit en centre —en diu “revolució del descentrament”—, ja que és el poble d'un petit país nord-africà el que ha provocat una gran tempesta en el món arabomusulmà del nord d'Àfrica i de retruc a la riba nord del Mediterrani. Fins i tot a Europa sembla com si el vent de protesta i canvi vingués de la perifèria cap al centre. El factor decisiu, que fa possible que les revoltes del sud hagin reeixit amb més força que al nord, ha estat la reacció desfavorable de mitjans de comunicació i observadors de països tercers, tant de l'entorn com del nord, davant la repressió contra els noviolents (o no violents), tant de part de la policia i l'exèrcit com dels partidaris del règim. A les places del nord s'ha pogut minimitzar, perquè les autoritats han estat en general més permissives i han esperat l'oportunitat, i els arguments necessaris, per intervenir-hi.

El mateix Burrowes distingeix, en aquest sentit, entre la noviolència reformista i la revolucionària. Les persones que practiquen la primera identifiquen polítiques específiques com a causants principals dels problemes socials i actuen en conseqüència; els que practiquen la segona qüestionen el model global, ja que es guien per una anàlisi estructural de les relacions polítiques i econòmiques. En el primer cas, la gent es mou per la consecució d'objectius limitats, així que l'eficàcia de l'acció és més fàcilment recognoscible, mentre que, en el segon cas, la pretensió de canvis estructurals genera una reacció més decidida en els defensors de l'ordre constituït, i augmenta la probabilitat d'una repressió violenta. A les places del sud hi podem identificar la reformista, mentre que a les del nord s'apuntava la segona, tot i que sense massa convicció.

L'instrument determinant en l'èxit d'aquestes mobilitzacions ha estat la xarxa. Gràcies a Internet ha estat possible marcar un ritme als esdeveniments, amb una capacitat de convocatòria abans impensable, i ha evitat que els primers intents fossin ofegats abans d'hora. De fet, si la gent ha donat vida a les places, i les assemblees li han donat la veu, és Internet que li ha fet d'altaveu. Així, doncs, la *blogosfera* ha estat un actor decisiu que ha impulsat i catalitzat l'activitat de les acampades, ja que ha afavorit una major rotació de presències i ha permès als que no podien estar a la plaça de participar igualment en la seva acció i el seus objectius. El suport de la nebulosa d'*Anonymous* amb l'entrada en joc de milers de *hackers* (només a Tunísia 8.000) ha pogut frenar l'intent de tancar la xarxa per part de les policies i els governs. Així, doncs, l'enfrontament s'ha desplaçat en gran mesura al ciberespai, des d'on s'ha donat el suport logístic a les mobilitzacions i ha obert un nou camp en l'àmbit de les relacions i la col·laboració, possibilitant l'intercanvi d'informació i estimulants, també, l'ús de la noviolència.

Sens dubte la *blogosfera* ha tingut rellevància perquè la generació jove que ha sortit al carrer està més ben formada acadèmicament i professional que les anteriors. Aquesta formació també ha facilitat que entressin en joc altres referents externs, com ara el de Gene Sharp, tal com s'apuntava abans, si més no a les places del sud. Ara bé, la presència de la xarxa, fins i tot l'hàbit de pensar i comunicar en xarxa, ha fet possible un altre procés: de la gran assemblea en una sola plaça s'ha passat a moltes assemblees als diferents pobles i barris. Si la concentració dóna visibilitat, la dispersió porta el moviment a moure's per camins gairebé invisibles, no sempre fàcils de seguir. L'agregació espontània tal vegada suporta millor els altabaixos, perquè les persones, encara que no es trobin, van fent camí: llegeixen, s'informen, participen en les seves microxarxes.

Allà a fora, mentrestant, la realitat apreta, i els que manen porten l'aigua cap al seu molí, fidels a la idea que no hi ha cap altre món possible. En aquest context no queden gens clars quins camins seguiran aquestes mobilitzacions i si aquesta nova forma de noviolència podrà o no aguantar els embats de situacions cada cop més tenses en què la pèrdua de confiança i esperança poden conduir a la divisió i a la pèrdua de paciència. No podem oblidar que els moviments socials, per espontanis que siguin, també necessiten uns mínims èxits que els esperonin. Caldrà veure si aquest nou rumb que ha agafat la noviolència és capaç de madurar noves formes d'acció, amb una important dosi de creativitat, que li permetin ser compatible amb un mínim grau d'eficiència.

Veus i mirades

Stefano Puddu, Oriol Leira i Elena Grau

Coordinadors del número

En aquest text hem recollit les veus de dues dones i dos homes que han viscut en primera persona els esdeveniments en algunes de les ciutats on les places s'han convertit per un temps en espai de protesta, de trobada i de diàleg enviant un missatge que demana ser escoltat. A Barcelona, Martí Olivella, objector al servei militar obligatori durant els anys setanta del segle xx i amb un llarg recorregut de compromís amb la noviolència, que actualment és director de l'entitat d'innovació social NOVA; a Milà (i Roma) Barbara di Tommaso, vinculada als moviments socials des de principis dels anys vuitanta, activa en l'àmbit social com a educadora i formadora; a Brussel·les i a diverses ciutats de Califòrnia, Elisabetta Cangelosi, jove activista dels moviments "altermundialistes" pel desarmament, la noviolència, l'economia alternativa, etc., que fa recerca sobre el dret a l'aigua com a bé comú; a Cagliari, Enrico Euli, filòsof i activista noviolent,

organitzador de les primeres accions noviolentes a Comiso (Sicília) a principis dels vuitanta i exponent dels més incisius en l'àmbit de la reflexió i formació noviolenta.

Què destacaries dels moviments que han pres les places al llarg de l'any 2011? Quin paper creus que hi ha tingut la pràctica de la noviolència?

Martí Olivella: El 15M és un moviment espontani que expressa la indignació d'una immensa part de la ciutadania contra el fet que el sistema polític nacional hagi quedat sotmès pel sistema financer global. Els parlaments ja no poden representar els pobles; perden legitimitat perquè ja no tenen competències sobre els temes clau. Una de les forces d'aquest moviment ha estat que, des de l'inici, s'ha declarat pacífic i ha rebutjat, com a provocació, qualsevol violència. Durant un mes ha estat capaç d'evitar, amb més intuïció que formació o experiència, i generant l'admiració de tothom, qualsevol acte violent, ni tan sols per respondre a la violència gratuïta i extrema de la policia promoguda pel conseller Puig el dia 27 de maig a Barcelona.

Barbara di Tommaso: Una vegada més, em crida l'atenció la bellesa de la diversitat (gèneres, generacions, ètnies, estils, gustos musicals, trajectòries, eslògans...); els que surten al carrer són desenes de milers de persones no resignades, i fem camí junts per dir que així no es pot seguir. És veritat que el moviment és poc organitzat, i en certa mesura és bo que sigui així. Perquè el capital social que representa ha de ser poblat de jubilats, dones, nens petits, discapacitats en cadira de rodes, senyores amb el carro de la compra. Cadascú amb el seu cartell o pancarta o símbol, en una autorepresentació col·lectiva única. Aquesta ciutadania activa i difosa s'organitza cas per cas, al voltant d'objectius concrets, i no desapareix, encara que ho sembli, perquè torna a treballar als barris, a les escoles, als espais de participació... I aquest cop amb la consciència que representem el 90% dels humans. És una oportunitat i alhora una gran responsabilitat ser majoria en el planeta!

Elisabetta Cangelosi: Tant a Europa com als Estats Units, independentment del grau de consciència i de coneixement pràctic, és un fet que la "noviolència", o si més no la "no violència", ha estat un tret comú, difós i compartit; i això tant a l'hora de prendre o mantenir la presència a places i carrers, com pel que fa a la metodologia de l'assemblea i dels processos deliberatius. Ha estat el primer cop que he tingut ocasió de participar en assemblees "facilitades" en el sentit més estricte del terme, fora d'un entorn declaradament "noviolent", en sentit fort. En el cas de la facilitació, es tracta d'una opció conscient; en altres casos, no és fàcil dir fins a quin punt l'orientació genèricament noviolenta de certes metodologies es pot considerar deliberada; tanmateix, els resultats són mereixedors d'interès i atenció, especialment des de la pràctica dels moviments socials.

Enrico Euli: A mi tot plegat se m'ha presentat com una tercera finestra d'oportunitat –després de la primera l'any 1989 amb la Perestroika, la caiguda del mur de Berlín i els esdeveniments de la plaça Tian'anmen, i la segona de l'any 2001 amb el G8 a Gènova i l'11 de setembre, ambdues oportunitats perdudes–, potser l'última per a la meua generació: la primavera àrab i nord-africana, la catàstrofe economicofinancera a Occident, el retorn dels conflictes entre pobres i rics, exclosos i integrats, joves i adults/gent gran... Penso que el sistema mai no ha estat tan feble, independentment de nosaltres, ni el risc d'una implosió catastròfica tan proper. Per això l'ús de la violència es torna cada cop més explícit. És clar, la renúncia a la violència pot tenir algun efecte dissuasori (encara que no sempre, com veiem a Síria o Israel), però el punt és que la seva incidència, a l'hora de canviar la situació, és mínima.

Cap on et sembla que van les coses? Què ens demanen aquests temps?

Elisabetta Cangelosi: A Brussel·les, igual que a l'East Bay, al costat de persones actives de fa temps en el terreny polític i social, podíem veure un alt percentatge d'homes i dones que simplement tenien la necessitat d'expressar el seu desacord amb les condicions actuals en què es troba el món. Aquesta és una diferència important respecte als moviments anteriors i al mateix temps un punt de força en aquesta nova re-acció a les injustícies i a les disfunciona-

litats del sistema. Adonar-se que, amb un oceà pel mig, hi ha realitats comparables que s'estructuren i es gestionen en formes tan semblants, fa que et sentis "a casa" i et deixa la sensació que alguna llavor s'està difonent amb una dinàmica autònoma, gairebé sense una consciència exacta del "com".

Martí Olivella: S'està generant una nova cultura política ciutadana que pren la paraula sense intermediaris polítics, que es connecta directament sense el filtre dels mitjans de comunicació manipuladors, que no sols parla sinó que delibera i decideix, que no sols es manifesta en contra sinó que elabora i practica propostes, que ocupa l'espai públic per fer-lo del poble i no per fer-hi espectacle. El pas del temps ens pot fer madurar o ens pot fer decaure. Potser cal concretar algun objectiu assolible i mantenir-se fins a aconseguir-lo. Potser cal posar a punt eines a la xarxa que ens permetin donar continuïtat i connectar assemblees i ciutadans més enllà dels límits de l'espai i del temps.

Barbara di Tommaso: "El capitalisme ha capitulat", deia un cartell a la manifestació de Roma... Sí, el sistema ha entrat en una crisi irreversible per excés de voracitat, però ara la pregunta és: què ens imaginem, què podem crear per al després? Es podria tornar a començar amb els béns comuns, com suggereixen Zizek i els comitès per a la defensa de l'aigua (i altres experiències semblants, en moltes microrealitats socials i polítiques d'àmbit local, nacional, mundial); és una perspectiva que m'estimula i que m'agradaria aprofundir i practicar, però qui s'hi apunta? Caldria inventar, pensar, proposar, intentar-ho; necessitem intel·ligència, i no tenir por d'un món nou que realment no podem saber ni imaginar com serà. Per això ens hem de preguntar com voldríem que fos. I a partir d'aquí dialogar amb altres ciutadans i moviments i trobar acords sobre objectius que cal perseguir amb coherència i tossuderia.

Enrico Euli: Davant del que està passant, crec que realment ha arribat el moment de provar de no col·laborar i de desobeir de forma massiva. Es tracta, fins i tot, d'estar quietos, d'exercir activament la passivitat, de buidar la petxina. Si no fem aquest salt, ens quedarem necessàriament sotmesos a les amenaces i al xantatge del "sistema", el qual —malgrat les nostres protestes i demandes— no ens considerarà creïbles —jo diria que amb raó—, no s'avindrà a negociar amb nosaltres i, al cap de poc, ni tan sols farà veure que ens escolta. Per això ens hem de preguntar si som capaços de tocar els veritables interessos dels nostres adversaris (diner i consens/poder), i sobretot si estem disposats a perdre-hi alguna cosa, si som autèntics i estem a l'altura del conflicte en joc. O bé la noviolència és "un equivalent moral de la guerra" o, simplement, no és.

PER SABER-NE MÉS

En aquesta secció oferim per una banda una recopilació de recursos sobre la primavera àrab, les protestes del 15-M i un seguit de webs de centres de noviolència. I, en segon lloc, un petit text biogràfic sobre Gene Sharp en què Rafael Grasa, sota l'epígraf "**Les claus pràctiques per a l'acció noviolenta**", resalta els trets més rellevants de la seva figura i la seva obra.

Materials elaborats per Jone Lauzurika

La primavera àrab

Notícies sobre la primavera àrab (<http://periodismohumano.com/?s=primavera+%C3%A1rabe>), des de l'enfocament periodístic alternatiu de *Periodismohumano*.

Cròniques de Síria (<http://periodismohumano.com/temas/cronicas-de-siria>). *Periodismohumano* relata els episodis de la primavera àrab més sagnants i menys presents als mitjans de comunicació.

Informe "Año de Rebelión" d' *Amnistia Internacional* (http://www.es.amnesty.org/uploads/tx_useraitypdb/Ano_de_rebelion.pdf), que analitza l'estat dels drets humans al Pròxim Orient i el nord d'Àfrica al complir-se un any de l'inici de les rebel·lions.

Les protestes Occupy i 15-M a escala mundial

Mapa interactiu (<http://www.guardian.co.uk/news/datablog/interactive/2011/oct/18/occupy-protests-map-world>) creat pel periòdic britànic *The Guardian*, en el que es recullen els llocs del món on s'han dut a terme protestes relacionades amb el moviment Occupy i el 15-M.

Els mapes del 15-M al 15-O (<http://tomalaplaza.net/2011/10/15/los-mapas-del-15m-al-15o/>), analitzats per Pablo de Soto, arquitecte y membre fundador d'hackitectura.net

El 15-M i la noviolència

Document (<http://madrid.tomalaplaza.net/2011/08/04/apuntes-sobre-la-noviolencia-del-15-m/>) que va circular pels grups vinculats al 15-M per preparar un debat sobre la noviolència.

Comunicat de la pàgina #Acampadasol sobre la violència i la noviolència a llarg termini.

Article "El movimiento 15-M, una oportunidad para la desmilitarización" (http://www.centredelas.org/index.php?option=com_content&view=article&id=803%3Ael-15-m-una-oportunidad-para-la-desmilitarizacion&catid=41%3Acultura-de-pau&Itemid=62&lang=ca), de Jordi Calvo Rufanges publicat pel *Centre d'Estudis per a la Pau JM Delàs* (el 28 d'octubre de 2011), en el què s'analiza la relació entre el 15-M i les pràctiques noviolentes.

Webs de centres sobre noviolència

Programa de Construcció de Pau i Noviolència Activa del Centre per a la Innovació Social (NoVA): associació que promou intervencions internacionals a favor de la pau. Compta amb un ampli fons documental i una revista trimestral pròpia, *Quaderns NoVA*.

Nonviolence Network in the Arab Countries (NNAC): plataforma composta per 70 organitzacions àrabs que comparteixen els valors de la noviolència i la lluita popular amb l'objectiu de transformar els conflictes dels països respectius.

Middle East Nonviolence and Democracy (MEND): organització que promou la noviolència activa i alternatives a la violència entre els joves i adults de Palestina.

The Albert Einstein Institution: organització sense ànim de lucre que fomenta l'estudi i l'ús de l'acció noviolenta estratègica en els conflictes. Ofereix un ampli fons de publicacions al voltant de la noviolència.

Irish Network for Nonviolent Action Training & Education (INNATE): organització que publica un gran nombre de recursos sobre noviolència i ofereix informació sobre cursos i activitats al voltant de la pràctica de la noviolència.

The Class of Nonviolence: pàgina que recull, en un format de vuit sessions, 48 assaigs clàssics sobre noviolència.

Gene Sharp, les claus pràctiques per a l'acció noviolenta

Rafael Grasa

Gene Sharp estudià ciències socials i sociologia i fou empresonat nou mesos per oposar-se a la conscripció durant la guerra de Corea. Es doctorà en teoria política el 1968, amb un treball sobre la política de l'acció noviolenta, que després donà lloc a la seva obra principal, *The Politics on Nonviolent Action* (3 vols, amb un interessant pròleg de Thomas Schelling). Després escrigué moltes altres obres, sempre dedicades a la noviolència i defensa civil (civilian-based defense). A partir de 1983, amb la creació de l'Albert Einstein Institution, una organització sense ànim de lucre, posà el seu coneixement i les seves conviccions al servei de l'estudi i promoció de l'ús de la noviolència en conflictes arreu del món. Podeu accedir a bona part dels seus text al web, comentada en aquesta mateixa secció, de l'Albert Einstein Institution.

El resultat més important del seu compromís ha estat un llibre, *From Dictatorship to Democracy* [disponible en castellà a la mateixa pàgina web de l'Albert Einstein Institution: <http://www.aeinstein.org/organizations/org/DelaDict.pdf>] (1993), traduït a més de 35 idiomes, que es pot descarregar lliurement a internet, i que ha estat el manual, juntament amb tallers de formació i vídeos diversos, de moltes de les revoltes noviolentes de les darreres dues dècades a tots els continents. <http://www.aeinstein.org/organizations6a1a.html>

Us recomanem també el seu cèlebre llistat dels 198 mètodes d'acció noviolenta que ell compilà en estudiar segles de pràctica noviolenta. Aquests 198 mètodes es poden llegir també com etapes o passos successius per programar accions pacífiques per derrocar dictadures i tiranies. <http://www.aeinstein.org/organizations892f.html>

Una mica menys conegut és el paper cabdal que els seus treballs sobre defensa civil tingueren l'any 1991 en l'estratègia dels governs de les repúbliques bàltiques (Lituània, Letònia, Estònia) per separar-se de la Unió Soviètica/Comunitat d'Estats Independents. El director escocès Ruaridh Arrow, ha elaborat un documental que explica tot això, "How to Start a Revolution", fàcil d'aconseguir.

ENTREVISTA

Jonan Fernandez, director de Baketik

Eugènia Riera

Institut Català Internacional per la Pau

Jonan Fernandez ha treballat activament pels drets humans i la pau al País Basc. Durant 14 anys va estar al capdavant d'Elkarri (1992-2006) i actualment dirigeix Baketik, un centre d'investigació sobre la resolució ètica dels conflictes basat en la suma de dos conceptes: pau (bak) i ètica (etik). En aquesta entrevista, Fernandez reflexiona sobre els reptes en el procés de pau al País Basc després de la fi de la violència i sobre la importància de la reconciliació per superar el conflicte.

Després de l'anunci d'ETA de cessament definitiu de la violència, ningú dubta que estem davant del principi de la fi del conflicte basc. Ara caldrà resoldre el conflicte polític i establir les bases per a la convivència i la reconciliació... Quina ha de ser la prioritat?

Els dos processos són prioritaris i el més important és que no es barregin. Cal diferenciar entre el procés de resolució del conflicte polític -veure com donar respostes als desacords polítics que hi ha a la societat basca- i el procés de reconciliació de la convivència -què fer per refer els teixits trencats al llarg de les últimes dècades-. Crec que començar per la reconciliació serà més senzill i avançar en qualsevol dels dos ajudarà l'altre.

Quins passos cal donar a l'agenda de la reconciliació?

La reconciliació té tres temps: passat, present i futur. I això no és res més que buscar una resposta compartida a tres preguntes: què ha passat en el passat i per què, què hem de fer ara, i què cal fer perquè no torni a succeir. Com a societat hem de respondre a aquestes tres preguntes mirant als ulls d'un jove de 15 anys. Hem de donar una resposta rigurosa, veraç, que no indueixi a l'odi, sinó a la integració i a la convivència.

La revisió del passat implica fer memòria, parlar de les víctimes i del perdó. És imprescindible perdonar per afrontar el futur?

El perdó és molt important, podríem dir que és gairebé fonamental, però és voluntari. Aquest és el *quid* de la qüestió. Es planteja com si fos una obligació o una condició, fins i tot de partida de qualsevol procés, i això és un error. Cap llei estableix que algú hagi de demanar perdó per obligació perquè és un contrasentit: la petició o la concessió del perdó formen part de la llibertat humana de rectificació i només pot néixer de la lliure voluntat d'una persona; no es pot imposar ni obligar, es pot recomanar o animar. El que és obligatori en un procés de reconciliació és el reconeixement del dany causat (el reconeixement de les víctimes), un compromís de no repetició i l'assumpció de la responsabilitat que cadascú tingui.

Quin paper han de tenir les víctimes en el procés de reconciliació?

La víctima té dret a ser escoltada, a ser reparada, a ser reconeguda, i a que no construïm el futur com si no hagués passat el que ha passat. Pel què fa a les decisions polítiques, les víctimes han de ser com la resta de ciutadans, no poden tenir un plus.

Què li sembla la creació d'un Centre de la Memòria a Euskadi? És un bon pas?

Ens sembla bé però hi ha un matis que cal subratllar. La revisió crítica del passat ha de tenir una condició innegociable: que sigui capaç d'integrar totes les vulneracions de drets humans que s'hagin produït sense cap excepció. Perquè un procés de reconciliació se'n va en orris si hi ha exclusions a l'hora de reconèixer els sofriments. Un centre de la memòria haurà de tenir en compte tota la memòria, no només una part. De la mateixa manera que haurà de recordar les 839 víctimes mortals provocades per ETA també haurà de dir que hi ha hagut 200 víctimes mortals més produïdes per grups parapolicials o d'extrema dreta o per accions policials que van vulnerar els drets humans. O haurà de parlar de la tortura... Cal fer una memòria sense excloure ni diluir: no es poden utilitzar unes vulneracions de drets humans per diluir-ne altres. Aquest és el gran repte.

Col·laborareu amb el govern basc?

Si es compleix aquest criteri que acabo d'esmentar, Baketik segur que hi col·laborarà. Però si hi ha qualsevol temptació de fer una memòria selectiva, no. Perquè no només no contribueix a la reconciliació de la convivència sinó que la perjudica.

Una altra qüestió que hi ha sobre la taula és la dels presos. Veu urgent canviar la política penitenciària?

Sobre política penitenciària el primer que s'hauria de fer és complir la legalitat i, a partir d'aquí, començar a parlar. Encara que resulti paradoxal, la política d'allunyament actual no es correspon amb el principi de legalitat i això històricament ho ha denunciat Gesto por la Paz, Elkarri, Lokarri... Caldria situar la política penitenciària al punt de la legalitat i, després, el conjunt dels partits polítics i institucions haurien de consensuar una sèrie de mesures (legislatives, polítiques o d'indult) que condueixin a humanitzar la situació penitenciària i consolidar el clima de pau. En tots els processos de pau hi ha hagut aquest tipus de mesures.

Veus el nou govern del PP preparat per fer-ho?

A curt termini no i, en solitari, probablement tampoc. Per això crec que ha de ser una decisió que compti amb el vist-i-plau de

tot l'arc polític. A Euskadi sí que hi hauria una majoria molt àmplia que hi donaria suport i suposo que, amb el temps, també hi serà al conjunt de l'estat.

El govern de Rajoy sabrà estar a l'altura de les circumstàncies?

Jo vull pensar que sí. Passats uns primers mesos, hi haurà la intel·ligència suficient per saber prendre les mesures que conso- lidin de manera definitiva i irreversible aquest estat de coses. Des del punt de vista de la comunitat internacional, no s'entendria una altra cosa.

La fi de la violència d'ETA obliga també les organitzacions pacifistes a resituar-se. Baketik s'ha reformulat després de 5 anys de funcionament i treballarà al costat de Lokarri en el procés de reconciliació. Quin objectiu té l'acord de col·laboració?

És molt important en aquest moment unir forces i empènyer en la mateixa direcció perquè la potència social de la idea de la re- conciliació sigui més gran. Lokarri i Baketik, encara que treballem en àmbits diferents, coincidim gairebé al 100% en l'orientació del de la feina. Des dels moviments socials podem col·laborar amb altres agents - el món educatiu o els ajuntaments- per crear una nova pedagogia sobre la manera d'abordar els conflictes, per potenciar una nova cultura de la convivència. Cal aconseguir que l'aprenentatge de la convivència arribi a la vida quotidiana de la gent.

Des de Catalunya també es pot jugar un paper en el procés de pau basc?

Els moviments socials i polítics catalans poden ajudar que el procés s'enforteixi des de diferents àmbits de l'estat. A l'hora de fer una lectura crítica del passat i de defensar una memòria crítica caldran mirades i opinions tant obertes com sigui possible.

TRIBUNA

Líbia després de Gaddafi

Bichara Khader

Professor de la Universidad de Lovaina, director del Centre d'Estudis i Investigacions sobre el Món Àrab Contemporani a Lovaina

Després de la fugida de Ben Ali de Tunísia i de la dimissió forçada del president egipci Mubàrak, la caiguda del règim libi pren un gir abjecte perquè Gaddafi cau ferit i és finalment executat. Els libis s'han alegrat d'aquest final tràgic d'un tirà llunàtic, capritxós i megalòman. Jo, en canvi, hauria preferit que fos capturat i conduït davant els tribunals de justícia del seu país per retre compte de la seva calamitosa gestió d'un país ric en homes i recursos, per aixecar el secret sobre els capitals libis dipositats a l'estranger i per revelar, finalment, molts secrets bastant comprometedors per a alguns dirigents occidentals, sobretot per a aquells que s'han presentat com els models de la lega- litat internacional i els justiciers militaritzats.

El Consell Nacional de la transició ha heretat un país destrossat pels atacs aeris i els bombardejos salvatges, una economia debilitada pel clientelisme i la depredació, i una societat desestructurada per les divisions tribals i regionals. Sobretot, ha rebut com a llegat un Estat fet miques, sense institucions eficaces, sen- se justícia independent, sense partits polítics, ni sindicats, ni organitzacions professionals. Ja que Gaddafi, en els seus deliris de grandesa, va modelar una Líbia a la seva mida, que es va convertir en la «Jamahiriya», amb comitès populars consagrats al culte del cap, el Llibre Verd del qual va ser lectura obligatòria a totes les escoles i la Bíblia de tot un país. Pitjor encara, el propi país es va convertir en un feu familiar els recursos del qual eren acaparats pel cap i els seus hereus biològics preparats per succeir-lo.

A diferència dels tunisians o dels egipcis que han de canviar el règim, el govern provisional libi ha de reconstruir un país devastat, desnaturalitzat i empobrit. En última instància és un avantatge: és millor construir un edifici nou que haver de restaurar un habitatge vell. No obstant això, la tasca és titànica.

El govern provisional ha de posar en marxa institucions capaces de superar les divisions tribals i regionals i ha de vetllar per mantenir certs equilibris necessaris, encara que sense favoritismes. La reconciliació nacional no ha de posar obsta- cles a la justícia transicional. Per reconstruir un país sobre bases noves, l'oblit i el perdó són indispensables. Les milícies han de ser desarmades. El nou exèrcit i el nou cos de policia han d'estar compostos majoritàriament per joves. La posada en marxa dels serveis públics exigeix una experiència a la qual pot contribuir la comunitat internacional. Tanmateix, allò

més important és la reconstrucció d'una cultura ciutadana.

La construcció d'un país amb institucions que funcionin exigirà temps. Però cal evitar que s'estengui el desencís entre els líbics i cal donar resposta a la impaciència dels joves. És per això perquè és tan important la ràpida celebració de comicis per elegir una assemblea constituent. El govern provisional ha de durar com menys millor: seria un mal senyal.

Són molts els perills amb que es toparà la Líbia del demà: el retorn dels dimonis del regionalisme i del tribalisme, la incapacitat del nou exèrcit i del nou cos de policia per assegurar les fronteres exteriors i garantir l'estabilitat interna, la competició entre milícies, la tornada a pràctiques clientelistes, el repartiment desigual de les riqueses petrolieres, les divergències respecte a la naturalesa mateixa de l'Estat (centralitzat, descentralitzat) o del model parlamentari (presidencial?, parlamentari?, mixt?).

Líbia és un país sunnita conservador i no hi ha escissions entre sunnites i xiïtes. En les pròximes eleccions, els islamistes pragmàtics obtindran un bon resultat, com als països veïns. En canvi, els islamistes radicals seran molt minoritaris. El país no té conflictes importants amb els veïns, però les fronteres del sud són poroses. Líbia ha de dotar-se de mitjans de vigilància sofisticats, però no forçosament d'un exèrcit equipat amb armament molt pesant.

Són molts els reptes als quals s'enfronta Líbia, però el territori és molt extens (tres vegades més gran que França) i conté importants reserves petrolíferes. El país gaudeix del privilegi de posseir més de 1.200 quilòmetres de costes i nombroses restes d'antigues civilitzacions que poden transformar-lo ràpidament en una destinació turística de primer ordre. En resum, és un país al qual no li falten ni voluntat ni recursos. Allò que encara no té és una democràcia consolidada. D'això depèn el futur de Líbia.

Una memòria inclusiva en el cas basc

Carlos Martín Beristain

Metge i doctor en psicologia, treballa en programes d'atenció a víctimes de la violència política i és autor de nombroses obres sobre el tema

En el cas del País Basc, els debats i les experiències sobre la construcció d'una memòria de les víctimes creuen les discussions polítiques i els espais socials. En els darrers anys ha tingut lloc un procés de reconeixement, per part de les institucions i de diversos sectors socials, de les víctimes de la violència d'ETA, que havien tingut una manca de suport social. Tanmateix, el reconeixement d'altres víctimes de grups de l'extrema dreta o agents de l'Estat ha estat sempre postergat, al·legant que encara no era l'hora o que seria utilitzat perquè alguns igualessin l'Estat amb ETA, manipulesin el dolor o no respectessin les víctimes. D'altra banda, ajuntaments i institucions han realitzat nombrosos actes de reconeixement local, en especial des del 2005 fins a l'actualitat; aquest és un fet que mostra una evolució positiva en el clima social.

En aquests contextos, també s'han fet evidents les dificultats de superar els conflictes per la representació i la memòria de les víctimes de diferents causants (ETA, GAL, agents de l'Estat), i el risc d'utilització política de les esmentades memòries. No obstant això, en els darrers temps s'estan fent intents d'obrir un espai per a una memòria inclusiva, per mitjà de diversos informes encarregats pel

Parlament basc i d'iniciatives parlamentàries que encara estan per desenvolupar.

Una memòria inclusiva seria aquella en la qual es recullen i es reconeixen les diferents violacions de drets humans i una crítica moral d'aquestes violacions, mostrant un respecte pel dolor i la dignitat de les víctimes causades per diferents perpetradors. Perquè això sigui possible cal separar el reconeixement de les víctimes de la discussió dels processos de victimització. És a dir, les víctimes han de tenir el mateix dret a la veritat, a la justícia o a la reparació, independentment de quins van ser els autors de les violacions dels drets, sense que per a això s'hagi d'entrar en valoracions polítiques sobre la justificació del dolor o dels responsables.

Una memòria inclusiva es fonamenta en una base comuna de respecte als drets humans més enllà de les diferències polítiques.

Per a això cal empatia i creuar les fronteres de la solidaritat. Superar memòries defensives de la pròpia identitat, dels qui han vist o reconegut el dolor de les víctimes que senten properes, mentre han negat el d'altres o l'han justificat amb arguments polítics o valoracions despectives. Tot això afecta la societat basca i espanyola en general. No obstant això, a més de conflictes per la memòria, també s'han produït experiències positives de trobada entre víctimes de diferent signe. Això mostra el sentit d'empatia entre persones que han patit fets o situacions similars que inclouen el dolor i la marginació, l'atac a la seva dignitat o a la impunitat, però també una capacitat de solidaritat per damunt de les diferències polítiques.

Des del punt de vista de la superació de les fractures produïdes per la violència, una memòria inclusiva pot ser una eina important, tot i que pot tenir diferents manifestacions i/o graus de compromís. Es pot produir amb l'acceptació plural de les diferents víctimes i el seu dret a un reconeixement i a la memòria. O com a actes de reconeixement mutu entre víctimes de diferents "costats" o sensibilitats polítiques. En altres casos pot ser part d'una expressió simbòlica compartida. Tot són possibles manifestacions d'un procés que encara està per fer. I els processos no es poden forçar, però calen espais que facilitin aquests passos i persones que siguin capaces de fer-los. Durant molts anys la resposta dominant davant d'aquestes iniciatives i possibilitats de trobada ha estat: encara no és hora. Però, com aquesta clarividència de les paraules de Casaldàliga, "*Es tarde, pero es todo el tiempo que tenemos a mano para hacer el futuro, es tarde, pero es amanecer si insistimos un poco*".¹ I el temps per a aquesta memòria ja és ací. Una memòria que no s'adreci solament a saldar un deute, sinó a la seva contribució a la reconstrucció de la convivència.

1. Pere Casaldàliga, *El tiempo y la espera*, Santander, Editorial Sal Terrae, 1986.

RECOMANEM

Democracy Lab: un nou esforç periodístic per cobrir la transició des de l'autoritarisme al llarg del món

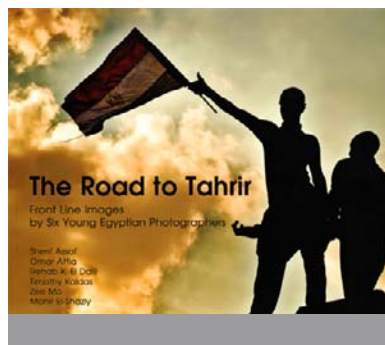
<http://democracylab.foreignpolicy.com>

L'onada revolucionària que ha sacsejat al món àrab ens mostra, una vegada més, que la transició des de l'autoritarisme a la democràcia implica molts reptes polítics i econòmics. En vista d'això, la guardonada revista *Foreign Policy* i el *Legatum Institute*, un grup londinenc independent dedicat a les polítiques públiques, han impulsat un projecte destinat a estudiar la complexitat de les transicions des de l'autoritarisme a la democràcia en un "laboratori" online.

Amb una perspectiva múltiple que aborda el tema des de diversos angles i inclou aspectes que no solen protagonitzar els titulars de les notícies, Democracy Lab publica una gran varietat de materials que inclou blogs, columnes, entrevistes a experts, estudis de cas, perfils dels principals líders polítics i econòmics, una secció setmanal que examina els números que acompanyen al canvi social, i un butlletí de notícies setmanal.

El projecte, llançat el gener, inclou contribucions de periodistes de tot el món, cobrint així les veus de nombroses nacions; consta ja d'algunes contribucions notables, com la del primer article de la seva pàgina web, "The Drive for Dignity", en el qual el filòsof Francis Fukuyama assenyala el següent: "*El desig de reconeixement és una espasa de doble tall. Al seu darrere hi ha la ira que alimenta la mobilització social i la revolta en contra dels governs abusius, però sovint s'adhereix a identitats que soscaven la universalitat dels drets. Ara que al món àrab han caigut tres dictadors, amb un quart i un cinquè possiblement en camí, aquesta és la lluita que es desenvoluparà*".

L.v.T.

The Road to Tahrir

Assaf, Sherif (et al.). *The Road to Tahrir. Front Line Images by Six Young Egyptian Photographers*. El Cairo; New York: The American University in Cairo Press, 2011

Molts han estat els mitjans, els artistes i les persones que han volgut immortalitzar la primavera àrab per tal que aquesta quedi enregistrada a la memòria col·lectiva. Aquest és el cas de sis joves fotògrafs egipcis que varen posar els seus objectius al servei de la revolució, a la que varen acompanyar dia i nit per tal de no perdre cap detall dels esdeveniments que transformaren la vida dels egipcis.

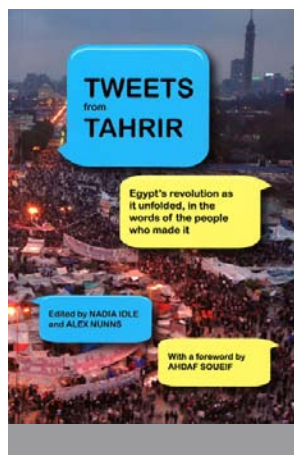
The Road to Tahrir és el resultat d'aquest seguiment intensiu. Es tracta d'un reportatge gràfic impressionant que recull els llocs on es va desenvolupar la revolució –la plaça Tahrir, òbviament, però també els carrers i els espais propers–, els seus símbols i le-

mes, i els retrats d'alguns dels seus protagonistes, de vegades amb impactants signes de violència als seus rostres.

El document abasta el període comprès entre el 25 de gener de 2011, data oficial de l'inici de la revolució a Egipte, i la celebració del referèndum constitucional el 19 de març. Aquest recorregut visual posa de manifest que la primavera àrab egípcia va tenir com protagonistes dones, homes i nens, musulmans i cristians, joves i ancians que es varen reunir per prendre junts les regnes del seu futur.

En definitiva, *The Road to Tahrir* explica per mitjà d'imatges un moment històric difícil de resumir en paraules, un moment que per als autors d'aquest llibre dóna l'esperança de veure aviat "un Egipte diferent, brillant, democràtic i lliure –l'Egipte que va ser i serà a la Plaça Tahrir" (p.147)

J.L.

Tweets from Tahrir

Nadia Idle y Alex Nunns. *Tweets from Tahrir: Egypt's revolution as it unfolded, in the words of the people who made it*. Doha: Bloomsbury Qatar Foundation Publishing, 2011

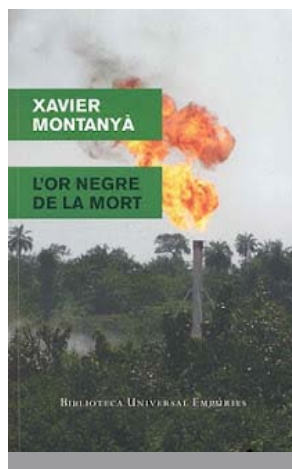
El caire transformador de les noves xarxes socials virtuals, com Twitter o Facebook, assoleix una major dimensió a aquells països on els mitjans de comunicació estan controlats per l'Estat. Aquest era el cas d'Egipte quan la primavera àrab es va colar al país a través dels missatges o *tweets* de milers d'egipcis frustrats per la manca d'oportunitats i llibertats sota el règim d'Hosni Mubàrak.

L'obra de Nadia Idle i Alex Nunns recull una mostra important d'aquests *tweets*, reproduïts textualment i de manera cronològica. D'aquesta manera, *Tweets from Tahrir* es converteix en un diari de la revolució iniciada el 25 de gener de 2011, que s'ha construït a partir dels testimonis d'alguns dels seus protagonistes. L'obra reflecteix per tant, el paper crucial de les xarxes socials i les noves tecnologies a la mobilització de la població i a la difusió de la primavera àrab a Egipte.

No obstant això, els seus autors senyalen que hi ha una cerca arrogància en la vaga descripció que Occident fa de la revolució egípcia com una "Revolució Twitter". Aquesta etiqueta oblida les veritables causes de l'aixecament –la dramàtica realitat econòmica de la majoria, la manca d'oportunitats per a una població jove i formada, la fossilització d'unes estructures de poder autoritàries- i ignora el paper que varen jugar els sectors socials sense accés a les noves tecnologies.

En definitiva, *Tweets from Tahrir* reivindica la importància que varen tenir els mitjans de comunicació socials en la propagació i la retransmissió de la revolució a Egipte, sense oblidar però que aquesta mai hauria existit sense els milers de persones que varen arriscar la seva vida per construir un futur digne.

J.L.

L'or negre de la mort

Xavier Montanya. *L'or negre de la mort*. Barcelona: Empúries, 2011

Una obra delicada. Un diari de viatge per Àfrica, per l'Àfrica real. Una investigació de primera mà, més enllà de la imatge que ens arriba a través dels mitjans de comunicació. Un relat profund d'acurada prosa que commou i remou per dins.

El Níger com exemple. Una bomba de rellotgeria. El delta habitat més gran del planeta. Un cas extrem i paradigmàtic per comprendre el problema dels països africans, descolonitzats i greument afectats per la devastació humana i ecològica que ha provocat (i segueix provocant) l'extracció indiscriminada dels seus recursos naturals.

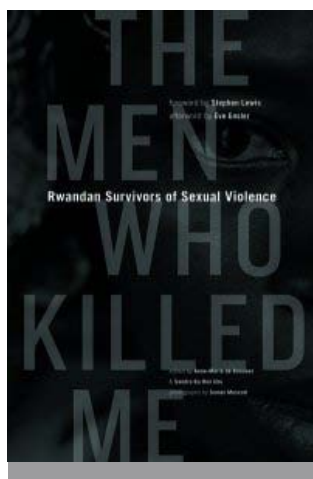
Destruïnt el medi ambient es destrueix el seu medi de vida, però també la seva ànima, la seva concepció filosòfica del món i de la vida. L'aigua s'associa amb les dones, així com la fertilitat, la salut i el comerç. Els homes s'identifiquen amb els esperits guerrers del bosc. I després està el petroli. El combustible que fa funcionar les nostres indústries. La sang d'aquest poble. Vessada a través de noves formes de repressió global, privades i públiques, lligades a la impunitat dels cossos de seguretat, al tràfic d'armes, a la influència de les multinacionals en el govern. Shell. DynCopr Internacional. Halli Burton.

Moltes de les parts del llibre es llegeixen com un guió de documental. Hi ha un narrador, que va deixant parlar als diferents personatges, intel·lectuals, polítics, militars, en esbossos d'entrevistes ben seleccionades. En ells aprenem que els vells ports de comerç d'esclaus són avui ports petrolers. Que per a la immensa majoria dels habitants d'aquests països tenir petroli és una maledicció.

Mentre vas devorant les pàgines et preguntes pel final... ¿com aconseguirà l'autor que no acabis amb la sensació de desolació més absoluta? Les accions de la societat civil et permeten prendre alè. Les comunitats s'organitzen, hi ha campanyes locals i internacionals, de medi ambient, de drets humans, de solidaritat... Wole Soyinka. Fela Kutí. Ogoniland. Y, sobre tot, Ken Saro-Wiwa, l'activista màrtir, el filòsof, l'apòstol de la no-violència que continua inspirant lluites avui en dia, mancat a Occident de l'atenció i el reconeixement que mereix.

En suma, una col·lecció d'estampes entrelaçades de la realitat del delta, nigeriana, africana. Amanides amb cites punyents. La lluita de l'home contra el poder és la lluita de la memòria contra l'oblit. No hi ha un després d'Auschwitz, estem encara a Auschwitz - a un Auschwitz que cobreix avui la terra sencera. "En els seus ulls, freds, de mirada dura i amable, no hi ha pena ni ràbia, sinó dignitat i convenciment".

X.A.

The men who killed me

Anne-Marie de Brouwer & Sandra Ka Hon Chu (ed.). *The men who killed me: Rwandan survivors of sexual violence*. Vancouver: Douglas & McIntyre, 2009

El llibre recull el testimoni real de setze dones i un home víctimes de la violència sexual durant el genocidi que va tenir lloc a Ruanda entre abril i juliol de 1994. No hi ha dades exactes pel que fa a les víctimes totals del genocidi, però s'estima que aproximadament un milió de persones haurien estat assassinades, i que entre 250.000 i 500.000 dones i nenes haurien estat víctimes de violacions i altres abusos. De les supervivents, el 70 % van ser infectades amb el VIH i sobreviuen en extrema pobresa en comunitats que les rebutgen i estigmatitzen pel que van viure. A més, segueixen convivint amb molts dels assassins dels seus familiars i amics.

Els seus testimonis són tan durs que costa seguir llegint. Només hi ha una manera d'arribar al final del llibre: distanciant-te de les històries, llegint-les com si fos una ficció llunyana, un mer recull de dades, perquè, si llegeixes atentament i mires les cares de les protagonistes, la brutalitat de les escenes que s'hi relaten et queda gravada i ja no te la pots treure del cap.

Una no pot evitar sentir molta ràbia i una gran impotència quan el llegeix. Aquest és només un altre exemple de com, al llarg de la història de la humanitat, la violència sexual s'ha convertit en una arma de guerra més. S'ha de llegir. Aquestes dones han sobreviscut i han demostrat una gran valentia al relatar les seves experiències. Les seves veus han de ser escoltades. Es mereixen la nostra atenció.

M.L.

La Coordinadora d'ONGD i altres moviments Solidaris de Lleida: sumant sinergies per la justícia social

La Coordinadora d'ONGD té els seus orígens en el moviment a favor de cedir el 0'7 del PIB a les organitzacions d'ajut al desenvolupament, que va ser especialment significatiu a la Lleida dels noranta. El moviment deixa un exemple de democràcia participativa per a moviments socials que obren una via diferent a les existents, i és la llavor d'elements de transformació social com la Coordinadora d'ONGD i altres Moviments Solidaris de Lleida.

La Coordinadora agrupa 37 entitats que treballen en la cooperació i la solidaritat amb les persones i pobles empobrits del planeta, i dona suport a 20 organitzacions més, esdevenint un paraigua que treballa per la suma de sinergies. El seu objectiu és promoure una acció conjunta, basada en els elements indissolubles de Pau, Drets Humans i Cooperació, que persegueixi el canvi cap a la justícia social.

La Coordinadora s'organitza en quatre àrees que aborden la tasca de manera transversal: Sensibilització i Educació per al Desenvolupament, Comunicació i Coordinació i Suport a les entitats. Quant a aquesta última, la Coordinadora ofereix, tant a les entitats que en formen part com a altres agents del sector de la cooperació i el desenvolupament, suport en diversos àmbits: orientació, formació, assessorament, difusió, instal·lacions, el Sac Solidari (recull de materials i recursos de sensibilització i d'educació per al Desenvolupament).

En definitiva, la Coordinadora promou el treball conjunt de les ONGD i els moviments solidaris de Lleida, impulsa la participació d'altres sectors socials organitzats per a així enfortir el teixit de la societat civil de Lleida. Vetlla perquè les administracions i altres organismes garanteixin una solidaritat eficaç, transparent i transformadora. Amb campanyes com "Som un ingredient més per cuinar un món diferent" o "I qui rescata a la societat?" ha aconseguit arribar a bona part del territori lleidatà i sensibilitzar la societat sobre la realitat de les persones i dels pobles empobrits econòmicament i socialment. Per tant, la seva existència és indispensable per a que la nostra societat continuï en el camí de combatre la pobresa i promoure la pau i els drets humans. Us convidem, doncs, a conèixer de prop la Coordinadora d'ONGD de Lleida.

Coordinadora d'ONGD i aMS de Lleida
C/ Doctor Combelles 11, 25003 Lleida
Tel. i fax 973 268 278 – Mòbil 671 577 000
coordinacio@coordinadora-ongd-lleida.cat
www.coordinadora-ongd-lleida.cat
www.facebook.com/coordinadora.ongd.lleida
www.twitter.com/coordONGDLleida
www.youtube.com/coordiONGDLleida

ACTUALITAT

NOTÍCIES DE L'ICIP

L'ICIP reconeix la lluita d'objectors i insubmisos amb el Premi ICIP Constructors de Pau

El passat 29 de febrer, l'ICIP va lliurar el I Premi ICIP Constructors de Pau al col·lectiu d'objectors i insubmisos en un emotiu acte al Parlament de Catalunya. El guardó el va rebre, en nom del col·lectiu, Pepe Beunza, primer objector de l'Estat per raons ideològiques, acompanyat de quatre representants més del moviment: Jordi Agulló, Jaume Llansó, Ramon Panyella i Martí Olivella. En el seu discurs, Beunza va reivindicar la cultura de pau per construir una societat més justa i pacífica i va apostar per seguir lluitant contra l'actual "dictadura financera internacional".

El premi reconeix la tasca del col·lectiu d'objectors i insubmisos "en representar una lluita llarga i diversa contra el servei militar obligatori, que contribuï a l'aprofundiment de la democràcia i a difondre els valors de la cultura de la pau", així com a popularitzar, amb el rebuig a l'ús de les armes, "l'objecció de consciència, la desobediència civil i la resolució no violenta dels conflictes".

El Premi ICIP Constructors de Pau, de caràcter anual, i consisteix en una distinció honorífica, un reconeixement públic i una escultura creada pel Premi Nobel de la Pau, activista i artista Adolfo Pérez Esquivel, anomenada *Porta del Sol*.

Resolució de les convocatòries d'ajuts 2011

L'ICIP ha fet públiques a través del seu web les resolucions (<http://www20.gencat.cat/portal/site/icip/menuitem.7c30f8f2e-b735c7556159f10b0c0e1a0/?vgnnextoid=e2a37cb11456b210VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=e2a37cb11456b210VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>) per a les dues convocatòries d'ajuts obertes l'any 2011: ajuts per a treballs de recerca en l'àmbit de la pau (RI-ICIP) i ajuts destinats a universitats i centres de recerca per a la contractació de personal investigador novell (FI-ICIP). Les dues resolucions daten del 22 de desembre de 2011.

Les dues convocatòries d'ajuts s'han gestionat a través de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR). La concessió d'aquests ajuts s'emmarca en el Pla de Recerca i Innovació de Catalunya i en el Pla Pluriennal de l'ICIP.

L'ICIP crea un grup de lectura i reflexió sobre temes de pau

L'àrea de Formació i Difusió de l'ICIP posa en marxa aquest mes de març un grup de reflexió amb l'objectiu d'establir, a través de la lectura i l'anàlisi col·lectiva, un diàleg sobre els nostres marcs conceptuals relacionats amb la pau, la investigació per la pau i la transformació de conflictes.

El coordinador del grup és Vicent Martínez Guzmán, doctor en filosofia, director honorífic de la Càtedra UNESCO de Filosofia per la Pau i promotor de programes d'Estudis per la Pau i el Desenvolupament a diverses universitats. La primera sessió partirà de la lectura de textos de Johan Galtung i el mateix Martínez Guzmán i tindrà lloc el dimarts 13 de març, de 18:00 a 20:00 hores, a la seu social de l'ICIP (Gran Via 658 baixos, Barcelona). A partir d'aquí, el grup es reunirà periòdicament, els dies 3 d'abril, 8 de maig i 5 de juny.

Les persones interessades en inscriure's poden contactar amb l'ICIP a través del correu activitats.icip@gencat.cat o bé el telèfon 93 554 42 75.

Inaugurada l'exposició "Líbia, Any Zero"

L'ICIP ha inaugurat l'exposició *Líbia, Any Zero*, del fotògraf Alfonso Moral, a la seu social de l'Institut (Gran Via 658 baixos, Barcelona), que es podrà visitar fins al proper 21 de setembre. La mostra reviu el recent conflicte a Líbia -després de les revoltes de la Primavera Àrab i de la guerra declarada per l'OTAN- i ho fa allunyant-se de les imatges de violència i centrant-se en els efectes que aquesta ha tingut sobre la població civil, amb imatges de nens, homes i dones en el seu dia a dia de convivència amb la guerra.

En la inauguració hi van assistir una quarantena de persones i l'acte va comptar amb la presència del president de l'ICIP, Rafael Grasa, i de l'autor de la mostra, Alfonso Moral. Grasa va explicar que el muntatge de l'exposició *Líbia, Any Zero* forma part del compromís de l'ICIP per treballar sobre el que ha passat l'últim any al país àrab, el que està passant i el que passarà en el futur. Per la seva banda, Alfonso Moral va explicar que l'exposició és fruit d'un treball personal realitzat durant dos viatges a Líbia, un al principi i l'altre al final de la revolució, amb la mirada posada sobre la població civil. Moral va agrair la confiança de l'ICIP en el seu projecte i la col·laboració amb l'Institut per fer-lo possible.

L'ICIP analitza en un seminari el futur de la Cort Penal Internacional

Els dies 9 i 10 de gener l'ICIP va celebrar al Palau Centelles de Barcelona el seminari d'experts *Reflexions sobre el futur de la Cort Penal Internacional*. Cap al desè aniversari de l'entrada en vigor de l'Estatut de Roma, organitzat per l'Institut en el marc del programa de recerca "Conflictes armats: dret i justícia". El seminari va reunir experts de l'àmbit del dret internacional, majoritàriament de l'Estat espanyol.

Les ponències i debats del seminari es van centrar en valorar la feina que ha fet la Cort Penal Internacional durant els deu primers anys de funcionament -l'Estatut de Roma, la seva norma fundacional, va entrar en vigor l'1 de juliol de 2002- i en els reptes de futur de la institució. Es va debatre, per exemple, sobre el suport que rep la Cort per part dels estats i dels organismes internacionals, sobre l'estat actual de ratificacions i les perspectives d'ampliació, sobre els mitjans humans i materials de la institució, la complementarietat respecte de les jurisdiccions nacionals, i sobre la conveniència d'ampliar les seves competències -crims de guerra, lesa humanitat, genocidi i agressió.

Noves publicacions

L'ICIP ha ampliat la col·lecció de llibres "Noviolència i lluita per la pau", editada conjuntament amb Pagès Editors, amb dos títols més: la reedició de *Els anomenats pacifistes. La noviolència a l'estat espanyol*, de John Paul Lederach, que inclou dues entrevistes de l'autor amb Lluís Maria Xirinacs i amb Gonzalo Arias; i *La força de la gent. Resistència no armada i solidaritat global*, en el qual l'editor Howard Clark ha compilat una sèrie de textos sobre les lluites noviolentes a nivell internacional.

Així mateix, també ha sortit publicat un nou número de la col·lecció ICIP Policy Papers: *Construir la pau i el desenvolupament a la Costa d'Ivori: decisions nacionals, responsabilitats i deures compartits*, d'Albert Caramés i Rafael Grasa; i l'ICIP Dossier Bibliogràfic Número 4, amb un apartat específic sobre els deu anys de l'obertura de Guantánamo.

NOTÍCIES DEL MÓN

La violència no s'atura a Síria

La dura repressió que porta a terme del règim siríà de Bashar al-Assad des que van començar les protestes de la societat civil, fa pràcticament un any, han causat la mort de més de 7.500 persones, segons l'últim balanç de l'ONU. En les darreres setmanes, el setge de l'exèrcit s'ha centrat a la ciutat de Homs, on la crisi humanitària és cada cop més greu. Un dels barris més castigats pels bombardejos sistemàtics és el de Baba Amro, i la Creu Roja alerta que els militars els impedeixen d'entrar-hi per a repartir ajuda. Dirigents europeus i nord-americans han condemnat les violacions dels drets humans comeses pel règim siríà i alguns països, entre els quals els Estats Units, el Regne Unit i França han tancat les seves ambaixades a Damasc. Amb tot, Rússia i la Xina continuen bloquejant una resolució del Consell de Seguretat de les Nacions Unides contra el règim siríà i la comunitat internacional es mostra incapaç de posar fi a la violència.

L'exdictador de Guatemala, acusat de genocidi

Efraín Ríos Montt, general retirat que entre 1982 i 1983 va sotmetre Guatemala a una dictadura militar, ha estat processat pels càrrecs de genocidi i crims contra la humanitat. El procés es va obrir el passat mes de gener, quan Montt – de 85 anys - va perdre la immunitat parlamentària que el protegia contra aquest tipus de càrrecs. Amb el seu processament, Guatemala se suma a la tendència regional de perseguir antics dictadors responsables de perpetrar crims contra la humanitat en un context de guerra civil. La guerra de Guatemala va durar 36 anys, fins al 1996, i va provocar la mort de 200.000 civils, la majoria procedents de les comunitats indígenes. Ara s'exigeix a aquests exdictadors que demanin perdó oficialment per cometre aquelles atrocitats.

Quatre líders kenians seran jutjats per crims contra la humanitat

El Tribunal Penal Internacional (TPI) de La Haia ha confirmat càrrecs contra quatre prominents líders polítics de Kènia, acusats de promoure la violència i cometre crims contra la humanitat després de les disputades eleccions de 2007. Davant d'aquesta notícia, el president Mwai Kibaki ha demanat al Fiscal General que convoqui una comissió d'experts legals per rebatre la jurisdicció del TPI en aquest assumpte. Aquesta actitud contrasta amb la dels membres del parlament, que recolzen la decisió del TPI i consideren que deixar aquests crims a mans dels mecanismes locals pot ser contraproduent. La violència postelectoral de 2007 va deixar més de 1.200 morts i al voltant de 600.000 desplaçats.

El Senat francès aprova una llei sobre el genocidi armeni

El Senat francès ha aprovat una llei que declara il·legal negar que els assassinats perpetrats contra la població armènia per part de les autoritats otomanes a finals de la dècada de 1910 constitueixen genocidi. S'espera que aquesta polèmica aprovació revifí les tensions entre França i Turquia. La tensió entre els dos països, mitigada recentment gràcies al suport conjunt a l'aixecament del poble siríà, es remunta a l'oposició per part de la potència gal·la a l'entrada de Turquia a la UE.

Esclaten violents enfrontaments ètnics a Sudan del Sud

El Sudan del Sud, que el passat 14 de juliol va ser reconegut com el país número 193 de les Nacions Unides després de la declaració d'independència, pateix des de fa unes setmanes l'enfrontament violent de diferents comunitats tribals. Almenys 6.000 membres de l'ètnia *lou nuer* han atacat el comtat de Pibor, zona dels *murle*, que han llançat violentes represàlies. L'ONU ha assenyalat que la violència ètnica ha causat ja el desplaçament d'unes 120.000 persones. L'organització ha desplegat un gran operatiu d'emergència per portar aliments als afectats. Encara es desconeix la xifra total de víctimes mortals, però s'estima que ronda els 3.000. El govern del Sudan del Sud ha promès investigar i fer responsables als perpetradores, i ha enviat un contingent de 3.000 soldats per crear una "zona d'amortiment" entre les dues tribus.

Rafael Grasa, President de l'ICIP
Tica Font, Directora de l'ICIP
Elena Grau, Oriol Leira, Stefano Puddu
Coordinadors del número
Guifré Miquel, Coordinador de la revista electrònica
Disseny/Maquetació: ComCom

Han participat en aquest número:

Xavier Alcalde, Ignacio Castro Rey, Ahmed Eid, Maria Fanlo, Rafael Grasa, Elena Grau, Bichara Khader, Jone Lauzurika, Oriol Leira, Marta López, Carlos Martín Beristain, Guifré Miquel, Stefano Puddu, Eugènia Riera, Léonie van Tongeren.